

1880

MYSLÍME, ŽE ANI NEMŮŽEM NOVÝ ROK LÍP zahájit než starým Hurbanem. Tím šedovlasým rekem, jehož po celé širé Slovači zná každé dítě, a každé dítě od několika již desíletí také u nás.

Posíláme jim zároveň pozdrav na Slovensko. Tam vstoupá jarní míza do výše, tam začíná nový rej duchů. Třeba psali Slováci teď nářečím svým, je to nářečí přece jen *naše*; a třeba šli si v poesii svou cestou: *jejich duch je částí našeho ducha*. Snad již brzo uskuteční se platné přání, pronešené před nedávnem: »Pište vy si, Slováci, třeba zpěvy své slovensky; ale ve vědě mějte jedno slovo s námi, jazyk společný a jediný!«

Kladem výše dvě Heydukovy písně. Jsou nám všem zapěny ze srdce, jako vše z plného se proudí *srdce českého*, co Heyduk pěje.

BYLO TO PŘEKVAPENÍ! SLEČNA DERYNGOVA přibyla do Prahy, chtěla hrát Markétku a musil se tedy dávat »Faust«. Ano, to bude velmi pěkné — Seifert bude hrát žáka, Seifertová Martu místo Hynkové, Slukov Fausta — bude aspoň jednou mladý Faust — ale kdo bude hrát Mefista? Jeden hádal na toho, druhý na onoho. Přišel večer a nehrál ten a nehrál onen, nýbrž hrál Šimanovský. »Ano, ano,« mluvilo se v obecenství zase, »vždyť Mefista hrával skutečně Šimanovský — a vida, hraje ho dobře, ba líp ještě než dřív!« Překvapení! My máme Šimanovského, herce, který dovede zahrát Mefista, a skoro jsme na něho už zapomněli! Hrával také Macbethy, Richardy dobře — proč jich už nehraje? Proč nehraje jiné, jemu příslušné úlohy v nových kusech? Ach, podivné bývají cesty divadelních správ a prostý člověk ať jich neposuzuje!

Tak bývá asi překvapen ten, kdo zrovna za obcí svou vidí krajinu krásnou, kterou — z pouhopouhého pohodlí neviděl už asi deset let. Tak asi musí být překvapen člen výboru pro dostavění národního divadla, když nějaká zvláštní náhoda vede ho Ferdinandovou třídou a on najednou vidí to pyšné, krásné divadlo před sebou. »Ano, ano — vskutku se teď pamatuju, že české divadlo nové se dostavuje, — zcela jsem vám na ně zapomněl!« — Ba i my jsme na ně zapomněli a věru již ani se nepamatujem: je nebo není nějaké »finanční komité« zvoleno, které má opatřit prostředků na konečné dostavění národní, monumentální budovy té? A je-li,

proč nevydalo na př. nyní, v době plesů, zábav atd. alespoň provolání, aby zábavy takové pořádaly se také ve prospěch té budovy? Ach, prostý člověk ať... viz na přední straně!

Teď bude mít sbor pro dostavění zase svou valnou hromadu. Co asi učiní? Když si tak vzpomenu na ten výbor starý, kaceřovaný, pilný, který...

Ale kam nás zavedl Šimanovský! Nu, neškodí, o Šimanovském není nám přece třeba dlouze se rozepisovat. Z dávnějších dob zná jej ještě celý venkov český. A v pozdějších dobách vyšly četné jeho životopisy, podobizny atd. My učinili jen svou upomínací povinnost — my bychom přece rádi Šimanovského vídali často hrát!

VĚRNÉ VYOBRAZENÍ TOHO, KDOŽ JE NEJvětším pánem pražského masopustu. Vlastně jeho tyranem. »Jedna, dvě, tři — jedna, dvě — pravou ruku — prosím elegantněji — ještě jednou: jedna, dvě, tři — jedna, dvě — tak!« Ale posledního slova, pochvalného »tak!« mnoho neužívá — ach přišla zlá doba tanečnímu umění a jeho mistrům! Nynější generace je tak znemravnělá, lenivá, bez ohně! Už se nechce nohama modlit, jak zbožní předkové činili, ba ani zahýřit si řádně nohama už více nechce. Slečinky sobě myslí: »Jsem-li hezka, nepotřebuju být graciésní — a jsem-li bohata, nepotřebuju být už ani hezka, jakpak teprv tento!« — a mladí pánové zas sobě myslí: »Nač bych tančil dobře, když mohu — tančit špatně!« A také se každý svědomitě dle toho chová. Při kvapíku myslí, že dokázal již bůhvíco, nepřijde-li každý okamžik z taktu, a při čtverylce se klátí jako ve větru snop.

Karel Link je ještě representantem solidní, dobré školy. Jako učitel krasopisec nepropouští nikoho co vyučeného, dokud nemá »krásnou ruku«, nepropouštěl žádný starší taneční učitel nikoho, dokud neměl »citlivou nohu«. Karel Link má přísnost tu dosud. Mimo to náleží on jaksi k aristokracii v oboru svém. Jeho otec Ignác, zemský učitel český jako teď syn, byl mistr akreditovaný a sám výborný skladatel komorních tanců. Na jeho krásnou »Alianci« vzpomínáme rádi ještě dnes. Talent ten přešel na syna. Vždyť je známo, že nám složil »Besedu«, a rovněž známo, jak důležitý úkol měla ve spole-

čenském životě našem. Nyní uzpůsobil naše národní »rejdivání« také pro tanec komorní. Jeho »Redova« — jakž francouzský název pro našeho »Rejdováka« zní — vyjde nyní s textem českým, rovněž »Beseda«. Karel Link má co jasně píšící spisovatel v literatuře taneční chvalné jméno. —

MY VĚŘÍME PEVNĚ V TEN TELEGRAM S NEbe přišlý, jenž zvěstoval, že našemu Hellichovi šli všichni svatí vstříc, a když bránil se jim tak skromně, jak bývalo jeho obyčejem zde na zemi, že svatý Lukáš co mluvčí k němu pravil: »Ne, ne, můj milý! Co tys učinil pro nás tam dole na zemi, nedá se věru ani ocenit!«

Jeť známa konkurence mezi skutečnými a mezi vyobrazovanými svatými. Ba jsou lidé, kteří tvrdí, že ti malovaní a vyřezávaní svatí ve světě způsobili už mnohem *víc* než ti skuteční, živoucí. Možno, ale zároveň bednili lidský mozek a osurověli lidské srdce — totiž byli-li špatně malováni a směšně vyřezáváni. Zato ovšem, nehledě ani k náboženství, dobrý obraz a dobrá řezba, podávající tvary ušlechtilé a vznešený výraz duševní, člověka každého šlechtí, byť tento si toho ani vědom nebyl. Arci je těch nevznešených výtvarů více a praví, povolání umělci vedou proti nim urputný, tuhý boj. K těm neústupným bojovníkům náležel Hellich — »divné svaté« klátil na potkání, *dobrym* svatým pomáhal k nejlepším místům.

Hellich byl pravý malíř předmětů svatých. Vždyť maloval také českou historii, rád a hojně. Ba ta naše historie není nám jen svata, ta je nám nejsvětější. »Co je svaté?« táže se jistý mudrc a odpovídá: »Co mnoho duší pojí«; — a co je nejsvětější? —: »Co dnes a vždy lidského ducha nejhloub dojíhá a nejvyšš povznáší.« Láska k vlasti, láska k vlastním dějinám je dnes a byla vždy všem národům to nej-

světější. České básnictví, české umění výtvarné ještě málo dotýkalo se dějin domácích. Jen tak podvíráme tu bránu českých dějin, se svatou hrůzou vstupujem a zůstáváme stát u samého vchodu. Hellich náleží k těm několika, kteří s modlitbou na rtech postoupili nejdál.

PROFESOR KREJČÍ ODPUSTÍ, ŽE JEHO PODOBIZNOU ZAHAJUJEME PŮST. Ale my »Humóry« míváme komické příčiny pro vše, co děláme! Tak si tedy na př. myslíme, že pro nastalou nyní dobu uslzeného pokání, vodních polívek a postních kázání skutečně se ani nehodí podobizna někoho jiného než toho, kdo se nejvytrvaleji a nejpilněji zanáší s *vodní* otázkou naší — rozuměj pražskou — a skoro jedinou je garancí, že tekuté otázce té naší — rozuměj pražské — dá konečně kamenně pevnou odpověď. Opakuji ještě jednou, že otázka ta je »pražská« a ne »naše«. »Nám Humórum« je přece úplně lhostejno, je-li nebo není-li vůbec nějaká voda na světě. My, zvyklí lepšímu a pernějšimu, shlížíme na vodu s panským téměř pohrdáním, a je-li dobrá nebo špatná, to je nám zúplna jedno — my si jí ani nevšimnem. Ale smířit se s nepřáteli je prý též křesťanským skutkem, a přinášejíce podobiznu úhlavního protektora pražských vod, konáme skutek pokory a dokazuji, že jsme toho hodni, že jsme se dožili zas nového postu, doby svaté.

A teď jsme hotovi. Nevíme už ani slůvka, jež bychom pronesli o Janu Krejčím, na př. co *učenci*. On se stal bohužel slavným i bez nás, o nějakých dvacet let dříve, než my přicházíme s podobiznou jeho. A jakožto *učitel* měl už tisíce a tisíce žáků a je tak oblíben, že nám »Humórum«, kteří na oblíbenost máme privilej, trochu to až vadí. Profesor Jan Krejčí má při přednáškách svých, vůbec při vyučování způsob, který naprosto neschvaluji. On má

své posluchače za lidi, za myslící lidi, a ne za hříbata, kterým se nasype denně tolik a tolik učení do žlábků. On nepovažuje vědu za boha Baala, vypaného koudelí, nýbrž za něco zcela rozumného, šťavnatého, praktického a poctivého. A to od něho není hezké.

Takto má Jan Krejčí tu zvláštnost, že je pořád mlád. Pořád mladě pilný, pořád nadšený, pořád ideální.

SMÍ-LI SE VŮBEC O NĚKOM U NÁS ŘÍCI, ŽE zcela jen »vlastní silou« stal se mužem celým, hledaným, doma i v cizině s úctou jmenovaným, je to bez odporu náš Jan Prokopec, stavitel mlýnských strojů, chlouba českého průmyslu. »Pomoz sobě sám!« bylo a jest životním jeho heslem — on se ho držel v těžkých počátcích svých a zůstal mu nezlomně věren dodnes. »Pomoz sobě sám!« říkával si, dokud byl prostým dělníkem, — a »*Pomohl* jsem sobě sám!« může dnes hrdě říci co továrník, jehož síly stačí na podniky největší. Je kus pravé české umíněnosti v povaze šlechtného toho muže. Opakujem: české umíněnosti, která tvoří část národní naší povahy. Přáli bychom však, aby vlastnost ta pronikala u nás všude — třeba i v české politice.

Prokopec začal teprv roku 1854 samostatně pracovat a pustil se do hotovení mlýnských strojů. Začátky jeho byly velmi smutny — pracoval bez kapitálu. Avšak jeho rukou bylo do práce vždy veselo a jeho mysl neunavovala ani na okamžik. Brzy zdařilo se mu osvojiti sobě veškeré potřebné theoretické vzdělání, a nyní měl vyhráno. Čilý jeho duch rychle postihl průmyslný pokrok cizí a pak jej také rychle a značně předstihl. Nové myšlenky se jiskřily, nové vynálezy hravě mu zrály. Opřen o solidnost, o poctivost, pokračoval a vítězil.

Nový mlynářský vynález učinit je Prokopcovi tak snadno — jako — jako — (hledáme porovnání zcela vhodné a Prokopci lichotivé) — nu — jako nám »Humórum« učinit dobrý vtip. Není také divu.

Prokopec byl původně »sekyrníkem«. A to je přece známo, jaké ta veselá, »vysoko se nesoucí« česká chasa mlynářská má nápady! Mlynářský krajánek dovede všechno na světě — i čerta samého ošidí, než čert se jen nadá. Jakžpak teprv chasník sekyrnický! Dovoláváme se věrohodných našich pohádek národních, co vše sekyrník český umí. Najednou se mlynáři hřídel u kola scvrkne a je o půl lokte kratší. Najednou běhá žernov jako blázen, ale zrní zůstává pořád celé. Najednou lítají z koše sůvy a z pytlíku vyskakují veverky. A to všechno jen na nějaké slovo znalého sekyrníka!

Řada děl Prokopcových je přčetná. Bylo by z nich už velké město, kdyby stály všechny ty velké kolepé mlýny, jež on vyzbrojil, někde pospolu. Ale musíš prst pošinovat na mapě o celá sta mil, když je chceš sledovat všechny. Praha jich má počet velký, stejně velký počet rozestaven po Čechách. Dále stavěl Prokopec ve Vídni, v Srbsku, velmi mnoho v Haliči. Obsadil tedy napřed místa pro nás Čechy nejdůležitější a teď — pustil se Prokopec jako druhdy Prokop do Německa. To vše, vzdor nevinnému svému nádechu, vypadá zrovna jako strategický rozmysl — nechcem sice podezřívát, ale kdo ví — kdo ví, jaké má náš Prokopec dobytelské choutky!

ZAS PŘINÁŠÍME PODOBIZNU ČESKÉHO PRŮmyslníka. Avšak dnes s pocitem elegickým. Fr. Wiesner, duše veškerého průmyslového hnutí na bohatém Východě českém, pochován tyto dny, a skvělé, u nás téměř bezpříkladné činnosti jeho položena náhlá a předčasná mez!

Nesluší nám zde, abychom kreslili obor činnosti Wiesnerovy. Stojíť jeho život věru za to, aby vyličen byl ve spise zvláštním, ctitelům jeho na drahou upomínku, českému lidu na poučenou.

»Každý člověk štěstí svého kovářem,« píše nám přítel našeho listu. »A Wiesner byl kovářem a uměl kovat: štěstí se ohýbalo pod kladivem podle vůle a rozkazův jeho, on ukoval je k sobě pevnými řetězy a pouty, kteréž je zadržely, kdykoli chtělo mu uniknouti. Neměl ničeho, nežli poctivé po otci svém jméno a rámě statné, ale také vůli i vytrvalost tak tvrdou jako ta ocel, kterouž měl v práci. Všedního dne dopadalo kladivo jeho na kovadlinu, nebylo tu muže nad kováře, a v neděli — jak to již v Čechách bývá, že nic velkého a slavného bez muziky se nemůže skončiti, — hrával po hospodách veských o posvíceních a muzikách chase k tanci.«

Tedy vpravdě český počátek! A ten chudý chasník, ten chudý šumař později mužem po celé vlasti známým, mužem, jehož rukou prošly miliony a miliony, jenž povznesl průmysl celého kraje na výši netušenou a jenž dovedl ubránit vnikání přemocných průmyslných vlivů cizích a českou práci daleko povznesl nad každý cizí vzor!

Bývalý chasník a šumař, a když má být pocho-
ván, sejde se na *dvánáct tisíc lidí* k jeho pohřbu!
Takového mrtvého neuctíme pomníkem a ne
chvalořečí. Jemu je pravou poctou *živé působení*
těch, jimž byl svůj život věnoval. *Chrudim* se
usnesla: »*Budiž památka Wiesnerova uctěna vel-
kým darem, věnovaným Národnímu divadlu.*« Věru
že nemůže být pocty krásnější!

KDYŽ ZAČALA VLONI NA PODZIM TA NEJnovější naše kampaň na říšské radě, v níž naši poslanci tak slavně vynikli nejen lví srdnatostí, nýbrž i neobyčejným, přímo fenomenálním důmyslem svým, byly vídeňské časopisy plny popisův českých a moravských osobností říšskoradních. Mezi nimi také přemlet Moravan Skopalík. Že prý místo malebného cylindru a řásnatého fraku nosí národní kroj Hanákův. Že prý se tváří, jako by neuměl německy, a hraje si na »prostého sedláka«. Ale že prý je už vidět podle jeho zlatých brejlí, že je študovaný, a byť prý se schválně díval sebenaivněji na vznešený sbor rakouských zákonodárců!

Je vidět, že i Skopalík má se židy kříž. Kdyby byli vzali do rukou dějepis Rakouska, byli by zvěděli, že »prostý sedláček« je starším říšským poslancem než devadesát osm percent těch ostatních, a že na říšském sněmě seděl už r. 1848. Kdyby byli vzali do rukou Slovník naučný, byli by tam o Skopalíkovi našli větu: »Mimo školu venkovskou nenabyl žádného vzdělání více, jelikož rodiče nechtěli ho dát na studie, potřebující ho k robotě doma.« Arci, dnes — dnes už je jinak!

*Sedláci, jonáci,
ti jsou ničky páni,
nesmí jim poróčet
na robotu žádný —*

a také Skopalík je »ničky—pán«, a volného, roboty prázdného času svého užívá již od r. 1861 nepře-

tržité k tomu, aby zasedal na moravském sněmě. A když ho bylo na ochranu moravského stanoviska potřebí zase na radě vídeňské, šel ihned také tam, zcela podle písničky:

*Kdosi na mne volá
z rakúského pola,
já se ohlašuju
na moravském stoja!*

Co pak se týče toho jeho »žádného vzdělání« — naši sedláčkové bývají v tom ohledu naprosto zvláštní lidé! Skopalík nemá žádného vzdělání, ale byl první v celém rakouském mocnářství, který provedl *scelování pozemků* prakticky. Nemá žádného vzdělání, ale založil *velké hospodářské spolky*. Nemá žádného vzdělání, ale staví *školy*.

Ani není možno myslit si případnějšího poslance pro Hanu nad Skopalíka. Oděný v kment a květ, kulatý, výborně živený, s úsměvným obličejem, s jasnýma, chytře se na svět dívajícíma očima — pravý obraz úsměvné, květnaté, šťavnaté Hané! Ale vždyť ho naši lidé znají! R. 1868 byl v Praze a ve jménu moravského rolnictva pronesl heslo své nad základním kamenem Národního divadla.

Nyní Národní to divadlo dostavujeme. Činíme poslední kroky a poslední sbírky své. Nechtěla by bohatá Morava také dát kus zlata svého na dílo společné?

INTELIGENTNÍ HLAVA, KTEROU DNES STA-
víme v čelo listu, jest nejen podobiznou, nýbrž
i ilustrací. A sice ilustrací k excelentnímu výroku
Jeho Excellence p. Stremayra, že »nemáme dosti sil
ve vědě vynikajících a *proto* že nemůžeme mít uni-
versitu českou«. Dr. Schöbl je právě jednou z těch
vynikajících sil, kterou »nemáme«. Arci, my ho
vlastně máme a to již dosti dávno. Také je
dr. Schöbl učenému světu mimočeskému znám už
tak nějakých dvacet let. Ale Excellence pan Stre-
mayr neví o Schöblovi a o dvaceti, třiceti našich
vědátorech ani muk, Jeho Excelenci nestačí dvacet
let ani k tomu, aby poznal jen pouhé jmeno; —
mnoho-li času potřebovala by Jeho Excellence, aby
věděla o české vědě alespoň tolik, mnoho-li ví u nás
každý gymnasista?

Dr. Schöbl od samého počátku vědeckých snah
svých připravoval se pro katedru universitní. Pří-
rodní vědy byly jeho ideálem, z jich odborů vábila
ho hlavně anatomie mikroskopická. On chápal se
vědy hned od počátku s moderního, nejvyššího sta-
noviska. Jeho literární práce mají vesměs nehy-
noucí cenu a jsou okrasou předních učených sbor-
níků. Jeho přírodnické sbírky neměly sobě rovných
a nabízeny mu za ně velké peníze. Bohužel měl
Schöbl pramálo štěstí v životě. Užívali sil a prací
jeho co nejvšestranněji, ale kdekoli se chtěl zachytit
při školách vysokých, vždy se svezl s výše již již
dosažené — bylť Čechem, a Němci rozhodovali.
Slibů bylo dost na místa asistentská a p., — ale my

víme, co jsou sliby Čechům činěné! Jediné asistent-
ské místo, kterého na čas dosáhl, bylo na Hasnerově
oční klinice, a to z něho učinilo okulistu slovutného.

Schöblovi nezbývalo, než aby se stal lékařem
praktickým. Přijal nejprv místo na českém ven-
kově — a tu ho zasáhla nejtěžší rána. Byl rok 1866.
Válečná vřava nejvíce zuřila kolem jeho sídla a
veškeré bohaté sbírky Schöblovy zničeny tak, že
z nich zbyly jen nepatrné, smutné trosky.

Schöbl vrátil se zase do Prahy a stal se tu zem-
ským lékařem očním. Teď mu nastala práce sice
mnohdy až únavná, ale blahodějná. Brzo byl vše-
obecně vážen a hledán pro svou vzornou svědomi-
tost, pro neobyčejnou zručnost operatérskou a pro
čistou humánnost svou. Za dne slouží trpícímu lid-
stvu, nocí užívá na další a nové výzkumy vědecké.
Čas od času vždy zase překvapuje učený svět no-
vým pojednáním duchaplným, a právě teď přípra-
vuje opět k publikaci práci, která novou bude okra-
sou jmenu jeho.

My »Humóry« máme však zcela zvláštní prosbu
svou k panu dru Schöblovi, slovutnému okulistovi.
Právě teď k velkonocům navrátí se naši o něco méně
slovutní říšští radové domů na prázdniny. Nechtěl
by jim pan doktor trochu — prohlídnout zrak?

MY VÍME, ŽE JE TO HŘÍCH, KDYŽ »HUMÓRY« vyjdou s plnou svou veselostí už před vzkříšením. Ale když je to kříž: ať vyjdou »Humóry« kdy chtějí, vyjdou bohužel vždycky před vzkříšením — totiž před tím *všeobecným českým!* — No, hledme ten svůj hřích aspoň trochu umenšit. Dejme dnes na př. v čelo čísla sice muzikanta, ale takového, při jehož muzice tančí leda svatí andělíčkové cudný minet, se sklopenýma očima a sepjatýma rukama. A promluvme o něm co milující bližní a naladme slova svá do »kvinty« nejčistší. Snad nám přece pánbůh, až nás jednou ztransponuje do vyšší »oktávy«, za to odpustí všechny ty hříchy naše.

Förster je proslulým varhaníkem. Nechme se hádat varhany s harfou, kdo z nich je vlastním »nástrojem královským«, tolik je jisto, že Förster je na varhanách králem. O jeho království není prážádné hádky, kdežto mezi varhanami a harfou je velmi těžko rozhodnout. Při jednom i druhém nástroji rozechvívají se nám všechny nervy a každý ten nerv »třeše se touhou a chce obejmouti« — koho? nebo co? Ano, koho? co? — tak jsme se tázali už často, když jsme si zašli pod chrámovou klenbu, poslechnout si hru Försterovu. Vznášelo se to nad námi jako oblak, mohutný, velkolepý, zvukný — nás povznášející — a blaženě rozechvělé nitro bylo jedinou odpovědí, ale překrásnou!

Förster šel ku své proslulosti po trnité cestě všech českých muzikantův. Ale pro varhaníka má ta cesta trny nejvybranější. Žádný muzikant nevydělá si

tak málo jako varhaník, pro žádného není plat tak skoupě vyměřován jako pro něho. A přece je to staroznáma píseň, že »kapsa je nejlepší organista«, a kde ona stůně, tam že se trhají měchy a oněmují píšťaly. Förster překonal i tohoto organistu »nejlepšího«.

Förster skládá překrásné mše a mottetta, Salverginy a Tedeumlaudamusy — nechtěl by nám složit už nějaké to »české vzkříšení«?

BLÍŽÍ SE DOBA LETNÍ, DOBA FRAŠEK, OPERET a jiných veselých her v divadle a přinášíme proto podobiznu paní Seifertové, která za sezóny letní s jeviště takřka ani nesejde. Ne snad že by za zimní sezóny u nás frašky a operety se nepěstovaly — ach pěstují se skutečně co nejvýdatněji, třeba by jim na př. ošumělé a omrzelé truchlohry kladly dosti nevítaných překážek; ale v letě mohou veselé hry bujet již zcela bezohledně a s nimi bují a květe pak vždy také činnost naší oblíbené Seifertové.

Její úkol se teď však zdvojnásobuje. Dosud byla operetní subretou, lokální zpěvačkou, veselou milovnicí, resolutní »ženou z lidu« — teď bude *vedle* všeho toho také ještě stařenou: smutnou, komickou, sešlou, statnou — jak to přijde. Převzalať paní Seifertová celý obor po ochuravělé paní Hynkové. To znamená u dámy, která dnes ještě může hrát milovnice, dosti mnoho, račte dovolit! Člověk musí posoudit, co to stojí dámu přemáhání, aby na jevišti, tedy před zrakem tolika lidí, vypadala staře. Člověk musí věřit učencům, kteří praví, že prý je snáz »havrana vykoupat do běla, sníh sušit na slunci, vítr zavřít do truhly a holohlavého stříhat«, než nezestárlou ještě dámu přiměti k tomu, aby *chtěla* vypadat zestárle. Avšak blaho »českého divadelního státu« toho žádalo a paní Seifertová se osvědčila co občanka vzorná. Přinesla oběť, tím větší, že rozdělenou na tisíc drobtů, pořád, po léta se opakující oběť.

Nu — proto přece nebude ještě stará. Vždyť má

ten pěkný úděl svěžích let: veselost, v nejplnější pořád míře. Odevřela stařickým úlohám sama dvéře, dokořán, a směje se jim do očí. A my se smějeme s ní.

Snad se dočkáme nějakého představení složeného z drobných veseloher, kde v první bude hrát paní Seifertová děvče z pensionátu a v poslední svou vlastní babičku. Brava!

JEŠTĚ JSME O ČESKÉ SVÉ POSLANCE NA radě říšské ani nezavadili. Z tuze dobrých příčin, jak národ český dosvědčí: nebylo o nich dlouho co říci. Podobaloť se z počátku, jako bychom nebyli tam ven do politického moře vyslali samé muže, kteří mají ty pravé plovací blánky mezi prsty. Ale již se v těch chladných vodách »osmělili«. Již se začínají ohlížet samostatně a z úst dříve nesmělých ozval se již leckterý hrom, který zcela příjemně otrásl českým vzduchem.

Co moudří lidé začínáme teď, a to hned od Adam — ano od Adámka. Ne proto, že *Kar. Adámek* v politice už tím a oním rozhodně jest, nýbrž proto, že »má talent«, že rozhodně něčím bude. Jeho řeči mají hlavu a patu a zvuk jeho slova svědčí, že je to muž dle žalmů: »nezachvěje se mu ni koleno ni kotník«. Jeho řeči nemají růžových věnců a zlatých obručí, ale mají kus duše. Sluší mu.

Jsme spravedliví a pravíme: mají to ti naši tam kříž! Přišli do doby, kdy už pánům Němcům po dvacetiletém namáhání povedlo se, z politiky, která bývala uměním státnickým, vyklubat umění, jak »sebe a stát zároveň v době co možná nejkratší s oběťmi co možná největšími co možná nejdůkladněji přivést na mizinu«.

Ach, páni Němci to vědí, že mají politické své brejle posazeny na křivo! Zdaří se našim, aby jim je narovnali? Sotva; — Němci v té křivosti vyhledávají *koketerii* svou. »Mluv s koketou!« volá Rubeš s povzdechem.

TOLIK JE JISTO, ŽE ČESKÁ HUDBA DRAMATICKÁ učinila poměrně větší pokrok než poesie dramatická. Drama české, pěstováno již před rokem 1848, vykazuje se dodnes sice celou řadou pěstovatelů skutečně nadaných a jednotlivými plody rozhodně vzácnými, ale tak výdatného vzduchu pro plný rozvoj svůj jako opera přece dosud nenalezlo. Jediným takřka skokem vyšinula se opera během krátkých patnácti let na výši úžasnou, odpovídající stoletým resultátům národů jiných.

Mezi operními skladateli českými pak zaujímá Josef Richard Rozkošný místo čestné. Obohatil repertoár divadelní skladbami ceny trvalé, jež nemálo přispěly k nynější zálibě, jakou obecnstvo naše má v operách domácích. Jeho skladby vyzna-
menávají se zvláštní elegancí a jemnou lahodou, nepostrádajíce přitom akcentů čistě dramatických, velice účinných. Dosud provozována od Rozkošného již celá řada oper, rozkošná jednoaktka »Mikuláš« — takých bižuterií šťastných ať nám popřeje ještě víc! — romantikou prodchnuté »Svatojanské proudy«, »Záviš z Falkenštejna«, ku kterýmž se druží »Pytláci« a »Alchymista«.

Mimo skladby operní má Rozkošný několik set písní a sborů. Nejnověji složil velké oratorium »Lumír« (sbory a sóla) na slova Böhmova a — ne-li dříve — bude se skladba ta provozovati najisto příštího roku o Akademii českých žurnalistů. Však také již pro letošní Akademii svatojanskou napsal Rozkošný se vzácnou ochotou hudbu k živým obra-

zům, jichž předměty budou vybrány z děl Hálkových. Rozkošný je vždy a všude ochoten přispěti silou svou ku zdaru podniků uměleckých a vlasteneckých. Pro tu ochotu a pro jemnost povahy své vůbec je Rozkošný oblíben všude.

Josef Richard Rozkošný je rodilý Pražan. Narodil se zde dne 21. září 1833. Je tedy v plné mužné síle své a české umění může od něho očekávati ještě mnoho.

MYSLÍME, ŽE TEPRV GLADSTONE UČINIL teď Angličany tím, čím vždy chtěli být: prvním národem. Nejen národem nejbohatším, nejobchodnějším, nejprůmyslovějším, nejvzdělanějším — nýbrž také národem, jemuž jiní národové nebudou ani závidět, řkouce: » Jsou toho svého hmotného i duševního bohatství také hodni — umějí jím důstojně naložit!« —

Však už toho také bylo třeba. Při tak velkých zápasech let posledních, při nichž se jednalo o konečné osvobození trýzněných národů pobalkánských, činili předchůdci Gladstonovi vše možné, aby z lidstva vytloukli veškeru víru v jakékoli humánní snahy velkého národa anglického. Jediné, co tu víru ještě udržovalo, bylo právě jméno Gladstonovo, neboť jméno to je celý program.

Gladstone žil na oko v zátíší. Časopisy přinášely jen s netajeným posměchem zprávy, že on a syn jeho baví se — štípáním dříví ze zdravotních ohledů. Ale on zatím zarážel klín do pařezu politického sobectví, a přišel den, kdy klín pronikl a pařez nadobro roztrhnul.

Gladstone znamená svobodomyslnost, tu jediné pravou svobodomyslnost, která je totožná s nejvyšší spravedlností. Ale on není jen theoretikem spravedlnosti, on ji provádí prakticky, naproti bohatým i chudým, šťastným i nešťastným, doma i v cizině. Má pro ni znamenitý zrak, pronikající stejně vrchy předsudků jako nejsilnější zdi žalářní. Pomáhal jí všude po světě: v Irsku, v Itálii, v Německu, na Bal-

káně, všude. A zcela přirozenou cestou dostal se tím také vždy po bok bojujících Slovanů, stál vedle nich proti Turkům, Maďarům, Němcům, proti každému, kdo přirozená práva bere v posměch. Na jeho hlavě skví se koruna ctností občanských, ctností lidských.

A teď také již koruna stříbrné staroby. Sedmdesáte let je stár, stojí na vrchu lidského života a hledí jasně dolů na svět a různé jeho poměry. Dopijí pohár života, ale na dně poháru nenalezá kvasu, nýbrž napořád čistý, zdravě šumící nápoj. »Se-stárnul-li, miluje člověk celé lidstvo,« dí filosofové — a Gladstone, sedmdesátiletý vítěz politický, miluje je vskutku, *neztratil víry v ně*. Již proto smí říci: Jsem šťasten.

PAMATUJEM SE ZCELA DOBŘE NA PRVNÍ provedení »Lejly«. Naslouchali jsme sladkým melodiím Zoraidiným, dramaticky mohutným větám Almansarovým, originelním sborům maurským a silným, chvěle účinným finálům — a bylo rozhodnuto: »Už máme dva!« usmívali jsme se hrdě druh na druhu: Smetanu, Bendla. Tenkrát ovšem jsme měli radost z české operní skladby každé, vlasteneckou, dobromyslnou; ale ta dobromyslnost nevadila touze, aby naši skladatelé výši svou sáhali na výši nejlepších sil cizích, aby česká opera rovnala se francouzské, vlašské, německé, každé, a touhu tu nám ukájeli tenkráté již tedy hudební básníci dva: Smetana, Bendl. V ty jsme měli důvěru, cítili jsme, že ji můžeme mít. A vesele zněl v hostincích i sadech, po ulicích i domácnostech krásný zpěv: »Zoraido má — tys anděl můj, tys anděl můj!«

Bendl je uměleckou individualitou, proto také mají skladby jeho zcela určitý svůj ráz: ráz *noblesy*. Dle noblesy té zvláštní poznáš s naprostou určitostí každou skladbu Bendlovu, i když není udáno jméno jeho. Bohužel jsme to jméno v poslední době slýchali méně. Zapomenout se ovšem na Bendla ani nemohlo, ale on sám odešel do ciziny a zvěsti o něm byly sporé. Nyní bude se ozývat jméno jeho zase častěji, a my užili vítané příležitosti té.

Došelť Prahy první umělecký pozdrav Bendlův z ciziny a obecenstvo jej přijme zítra v *akademii českých žurnalistův*. Je to velká vokální a instrumentální skladba »Švanda dudák«, kterouž Bendl

vstupuje v kruh skladatelů *národních*, vykouzlený Smetanou. Skladba je dle hlasu všech hudebníků výtečna a slova k ní byl napsal obratný a vždy šťastný Vrchlický.

Kyne nám však ještě jiná pochoutka: Bendl hodlá teď vystoupit s velkou *operou komickou*.

Bendl má vskutku humór, v umění i v životě. Ted', když redakce památného »*Národ sobě*« se sestoupila a jednalo se o získání autografů skladatelův operních, dopsáno ovšem také hned Bendlovi. Udán mu formát listu a žádoucí velikost autografu, 14 nebo 15 centimetrů, tak něco. Bendl příspěvek zaslal a připsal: »Neměl jsem sám žádné míry, vypůjčil jsem se jí tedy od krejčího. Přijměte první skladbu, kterou jsem dělal dle centimetrů!«

Přátelům jeho četným můžeme ještě sdělit, že Bendl k zítřejšímu dni zavítá do vlasti. Kéž by zde zůstal! — naše hudební kruhy těžce ho postrádají.

DOMNÍVÁME SE, ŽE NYNÍ UŽ PŘIJDE KVE-
tující doba českého umění výtvarného. Mladý ná-
rod, vstupuje-li s jinými národy v zápas duševní,
pravidlem nerozvinuje síl svých ihned souměrně na
strany všechny. Ukázalo se to také u nás. Nejprv
šla literatura, pak přišla hudba, současně s recita-
tivním uměním divadelním; zbylo umění výtvarné.
Ne snad, že by se v něm nebylo zjevilo několik ge-
niálních jednotlivců — Manesů, Levých, Zítků atd.,
— kteří nade všechnu pochybnost postavili talent
český, ale nebylo toho širokého proudu, těch houf-
ných jmen, jako v oborech jiných. Teď jsou výtvar-
níci zde, jakoby ze země vydupáni. »Národ sobě«
po prvé je seřadil. Sebevědomí jich musilo vzrůst
přes noc. Obecenstvo objednávajících, kupujících nebo
třeba jen požívajících ví, na koho se obrátit.

Také při obrazové části pamětního »Národ sobě«
platí potěšitelné faktum: je jich tu mnoho, ale
máme jich bohudík ještě víc! Mezi scházejícími na-
lezá se také *Petr Maixner*. Byl právě zaměstnán do-
hotovením velkého obrazu, největšího, jaký dosud
vyšel z atelieru jeho. A *nejlepšího*, můžem ihned
dodat. Je vystaven v salonech žofínských a tisíce
hostů svatojanských potěšilo se pohledem naň.
Předmět jeho vážen z mythických našich dívčích
bojů, jež Maixnerovi už vícekrát poskytl pod-
nětu ku krásným obrazům a kresbám. »Vlasta vrací
se s děvčaty z honu«. Kompozice velká a duchaplná,
kresba a malba co nejsolidnější. Brzy as bude obraz
reprodukcemi rozšířen všude.

Petr Maixner ovšem je dobře a chvalně znám již dávno. Sbírky naše obrazové, naše chrámy, naše největší ilustrované tiskopisy jsou naplněny důkazy nevšedního talentu jeho. Význam jeho hlavní záleží však v tom, že Maixner patří do hloučku malířů, kteří se snažili a snaží o rozvoj českého rázu v malířství našem. Není u nás důkladnějšího znatele českých národních krojů, nádob a všeho podobného nad něho. To, co v Studničkově krásné výstavě národních krojů, jižto všem Pražanům doporučujem k návštěvě co nejhojnější, vidíme shromaděno a sestaveno, musil Maixner pro studia svá vyhledávat svého času a okreslovat na místech nejruznějších a s pílí neúnavnou.

Doufáme, že nám nyní častěji bude popřáno sdělit čtenářům svým podobiznu některého malíře českého. Ruch je zahájen, ovoce může být krásné.

Bude nám Maixnerova »Vlasta« zachována, nebo půjde do ciziny jako tak mnohé jiné?

ČÍM KOLÁR STARŠÍ BYL ČINOHŘE ČESKÉ, tím byl Karel Strakatý české opeře: jediným jejím pevným, nezvratným sloupem, jedinou její skutečně uměleckou reprezentací na venek. Bohužel že nebylo Strakatému také popřáno, aby stal se ještě členem *stálého* českého divadla. Ale v dějinách českého divadelního umění zůstane jmeno jeho zlatě zapsáno provždy. My pak nyní, kdy naše divadelní umění dostupuje již svého vrcholu, máme povinnost ohlédnouti se po těch, kteří jí sloužili v době její začátků, jejího pronásledování i ponížení, co praví mučeníci, a mezi těmi stál a skvěl se Karel na místě prvním.

Karel Strakatý byl v činnosti své již vícekrát oceněn. On byl po decennie podstatnou částí veškerého hudebního ruchu pražského — Praha nazývala se »hudební Prahou« a Strakatý byl hudebnosti té reprezentantem nejmenovanějším. Nebylo důležitějšího operního představení, zpěvácké jakékoli produkce, ba ani větší kostelní slavnosti, aby Strakatý nebyl se v ní účastnil co síla přední. Památujeme se z dob svého útlého mládí, že jmeno jeho mělo pro Pražany cosi až mythického — »Strakatý tam zpíval!« »Dnes do kostela, zpívá Strakatý!« A v kostele všechno se tísnilo a čekalo bez dechu, až mohutný, lahodný bas Strakatého začal zachvívat klenbami, i nebylo pak posluchače, aby nebyl býval dojat. A před kostelem čekali pak houfně staří mladí, až konečně vyšel Strakatý. Také mohutná, vysoká a silná postava jeho odpovídala

těm našim o něm — jak již praveno — až mytickým představám.

Strakatý byl Prahou milován. Vynikalť co občan stejně vysoko jako co umělec. Budiž nám dovoleno vyprávěti zde jen věc jedinou, týkající se právě nás »Humórů« a velice případnou pro posuzování řídce ryzé povahy Strakatého.

Když »Humóry« před 16 lety — pod »otcem Šmerlingem« — po 4 měsíčním soudním zastavení nanovo měly vycházeti, dáno jim úřadně na srozuměnou, že dříve musí *novou* kaucí složiti, protože jejich stará ručí nejen za 8 měsíční trestnickou stravu a erární byt v žaláři jejich vydavatele tenkrát po druhé zavřeného, nýbrž případně i za léky, jichž by snad potřeboval, kdyby v želízkách se rozne-mohl. Tato úřední opatrnost ohledně náhrady za léky byla zajisté zcela oprávněna vzhledem k tomu, že »latinská kuchyně« jest co do cen skutečně způsobilou, by pozvolna třeba i pětitisícovou kaucí vyčerpala. Kde však měl nepřipravený na ten požadavek a nadto právě uvězněním všech občanských práv zbavený a tedy ani dluhy dělat nesmějící vydavatel »Humórů« těmto po tolika pokutách ještě i novou kaucí hned vydupat? Dříve, na svobodě, měl přátel víc než dost, ale za mřížemi scvrkli se k neuvěření. Mezi věrnými byl však též Strakatý, a ten, zaručiv se bez nejmenšího váhání a bez »asekuračního« pro sebe úpisu za »nepřítomného«, dopomohl tak rázem »Humórům« k druhé kaucí a tou k neodkladnému jich zas vycházení. Kdo ještě se pamatuje, jak za tehdejší persekuce novinářské kauce praskaly jako bukvice, uzná zajisté, že zaručení ono nebylo snad jen pouhou formálností. Co tedy Strakatý pro nás učinil, na to nebyl by se tenkrát *mnohý* jiný odvážil, a my vykonáváme nyní také se svého stanoviska jen milou nám k němu povinnost, když — pozdě sice dost! — podáváme dnes čtenářům svým věrnou jeho podobiznu.

Strakatý a národní naše hymna »Kde domov můj«, která nás již tolikráte k nadšení přivedla, k slzám pohnula, — ten pěvec a ta píseň byli ztotožněni. Strakatý byl vůbec *prvním Čechem*, který tu píseň zpíval. Jeho nadšení se sdělilo posluchačům a se rtů jeho splynula píseň přímo do srdce českého lidu. A dokud píseň ta ozývat se bude po luzích českých, dokud nás upomínat bude na nejsvětější, nejkrásnější povinnosti naše, dotud také potrvá a skvíti se bude památka Strakatého!

VLASTNĚ JSME SI MĚLI PŘISPÍŠIT A PŘINĚST podobiznu tu již před čtrnácti dny. Jen kdyby čas tak neprchal, kdyby jeho křídla chtěla jen na chvíli mávat volněji, pohodlněji! Co my se každému týdnu namluvíme: »Pomalů — pst, pomalů!«, ale on letí jako blázen a už je pryč, a my se díváme jako druhý blázen za ním. —

Před čtrnácti dny byla schůze českých přírodopytců a dr. Albert měl při ní řeč, která mocně hnula všemi přítomnými a hne každým, kdož ji čísti bude, ještě po letech. Mluvil o tom, co je nám na ten čas nejdůležitějšího: o universitě vůbec a české zvlášť.

Urvali nám ji, jako Zbyhoň tu »drahú, předra-
húčkú«, a také nám není nic platno obcházet jen ten neuprosně tvrdý hrad, na němž zavřena, a žalostně vzdychat. Ale máme těch odhodlaných »junošů« již dlouhou, statnou řadu, kteří jí dobývají zpět, a mezi nimi zaujal Albert místo přední, a věru že o něm plně platí slova Rukopisu: on má »zbraň silnou, ostrou a těžký, železný mlat«! Ten mlat jeho je nejmodernějšího druhu a všechna zbraň vzata ze zbrojnice nejpokročilejší, nejdospělejší vědy.

Lze říci, že řeč Albertova byla květem lidského ducha, prismaticem, jímž rozehrály se paprsky veškerého lidského vědění, od nejabstraktnějšího pojmu do posledního takřka výsledku zkušeností praktických. Tolik je jisto: Albert dokázal, že pohlížíme na vědu se stanoviska nejvyššího.

»Biotechnickým« je stanovisko to, »uměním živo-

ta« nazývá se ta věda, o níž s nadšením mluvil. Ano, my Češi chceme žít, *budem žít* a jedním z hlavních požadavků českého života je právě universita česká. — Jen kdyby naši politikové rozuměli tomu, jak rozumí náš lid, a skutečně konečně uznali to »umění života« za hlavní a nejpřednější.

Albert je profesorem na universitě inšprucké. Závídíme Inšpruku sílu tak eminentní. Už bychom Alberta měli rádi mezi sebou.

ZCELA ZVLÁŠTNÍ MUŽ A ZROVNA JAKO BY se ani nebyl narodil v Čechách! Rozhodný, ohnivý, praktický, odvážný, a *přece* Čech! — Jakž si někdy ta příroda divně zahraje!

Se sedmnácti lety už politický spisovatel, a sice dobrý politický spisovatel. Se sedmnácti lety už obránce naší národnosti proti germanisaci, a sice obávaný obránce, takže byl naprosto zneprátelen »s muži míru a pořádku«, jakým byl na př. policejní ředitel Paumann, že vězněn, internován a ještě jinými pozornostmi obsypáván byl. S 20 lety už osobní přítel Hercenův, zcela bez ohledu na to, že si tím zkazí do vsí budoucnosti kariéru v Rakousku. A o nějaká dvě leta později už redaktorem v Americe. Dobře, že je v Americe! Kdyby byl tady doma, my bychom se při své dobrotě srdce nejspíš s ním skamarádili a mohlo by nám to škodit. On by nedal pokoje, věřte, on by — čtěte jen jeho spis: Americká federace a samospráva — chtěl mít také v Rakousku federaci a v Čechách samosprávu, a vyváděl by divné věci. Neboť on není diplomatem a naší výtečné »aby-se-neřeklo«-politice (s heslem: »Buďme jen hezky tiší, ať nás nikdo neslyší!«) — té, bojíme se, on ani nerozumí. Vždyť Jonášovi nelíbí se ani Amerika ve všem všudy. Čtěte jen, jak sám popisuje slavnost gubernátorského nastolení v státu Wisconsinském. »Všechno všudy,« povídá, »bylo nabito lidem, všude mačkanice, skvělé osvětlení — ale k čemu to je? Povážíme-li, že v této době mnohé lidi i zde svírá chudoba a nedostatek, tož musíme

peněz tak vyhazovaných jen litovati; mohlyť by posloužit dobře nějakému šlechtnému účeli!« Hehe — kdybychom pořád měli myslit na chudinu a na šlechtné účele — ne?!

Dvacet let je v Americe a pořád zůstal Čechem. Jeho velký časopis Slávie slouží zájmům českého lidu, pro lid český sepsal Jonáš také celou řadu pomocných spisů: slovníky anglické, rozmluvy, sborníky zákonů. Nejen Čechem, Jonáš zůstal i Slovákem, a za poslední války sebral pro raněné Černohorce přes deset tisíc zlatých. Vzdor tomu váží si ho Američané, zvolili ho do městské rady racinské, do zákonodárského sboru státu Wisconsinského, a americké časopisy o jeho zákonodárné činnosti praví: »Kéž bychom měli v sboru tom Jonášů víc!« Přijde na chuť. Zákony, které Jonáš svými »vzletnými a důkladnými řečmi« prosadil, byly o »práci dětí v továrnách«, o »vyplácení mzdy dělníkům« atp. Kdypak to bylo naposled, že nějaký zákonodárný poslanec český o *dělnictvo* se zasazoval? Před rokem? — před dvěma? — pěti — desíti — —?

NESTRUŠÍ NÁM, MY TO VÍME, TVÁŘ SMUTNÁ
— ale vždyť celému národu našemu také nesluší ty
ztráty z řad mužů nejlepších!

My Češi věru nedojdem nikdy k tomu, abychom
odložený konečně šat smuteční mohli »darovat chu-
dým«. My ho potřebujeme napořád sami — a při-
tom sami pořád chudneme.

Černá obruba je v našich časopisech stálým hos-
tem. Nekrology jsou stálou v nich rubrikou. I listy
německé vžily se již do stále se opakující fráze:
»Opět litují Češi ztráty jednoho ze svých.« — Ano,
v plném slova smyslu *ztráty*. Co jsou nám platna
všechna útěšná říkadla, že »nejsou nám ztraceni,
třeba bychom je pohřbili«! Po každé, kdykoli vchá-
zíme vraty hřbitovními, — a my jimi vcházíme až
příliš často! — zdají se nám ty hřbitovem zde onde
odevřené hroby být žíravé tlamy, čekající, aby
v nejbližším okamžiku pozřely nám již zase někoho.
— »Nejsou ztraceni!« Nechť bijí vlny časové do ro-
vů těch mrtvých našich bojovníků, nechť je národ
volá a šeptá jim slova prosná, žhavá — rovny se už
nepohnou.

Právě teď, v životě politicky nově rozprouděném,
potřebujeme mužů politiků. Stane se teď, když
umřeli české politice Palacký, Sladkovský, Brauner,
jako se stalo, když umřeli české literatuře Kollár,
Čelakovský? Že mezi těmi, kdož hroudy házeli na
rakev, byli už ti, kteří měli a dovedli pokračovat
v díle započatém? Jsou tu v četné řadě síly mladé,
nové?

Je přec jen pravda, že odevřený hrob jest jako duté zrcadlo: paprsky celého života že se v něm sbíhají, v bodu jediném. Celý život Braunerův vidíme před sebou zrcadelně jasný. Dlouhý život, plný práce, plný snažlivosti neunávné, a veškeré paprsky jeho sbíhají se v bodu jediném: starosti o politické blaho národa. Politika byla hlavní snahou Braunerovou a všechna ta snaha jeho nesla se za spravedlností; spravedlnost mu byla ideálem, a vlastní jsou to slova jeho: »Dobrym politikem být není těžko, ale velmi těžko být politikem *spravedlivým!*«

Budiž mu lehka ta hrouda české země, té země týrané, za niž bojoval půl století!

EHRENB ERGER — JIŽ POSLEDNÍ ZE STARÝCH
našich povídkářů!

Byla doba, kdy v písemnictví našem kvetla tak-
řka výlučně povídka historická, a povídka spole-
čenská vypadala co smělé jen vybočení ze zákonů
české krasochuti. Naši romanopisci a novelisté —
mezi nimi tedy Ehrenberger — kladli děje své do
dávnější minulosti, stafází jim byly ty hrady, jež
dnes vidíme již jen v zříceninách, hlavními osoba-
mi mužové, o nichž vyprávěli dávní kronikáři, a
milostná i jiná zápletky byla vždy a vždy ověšena
kostymem starobylým. Ti staří novelisté naši vy-
právěli vážně, jako by se pohybovali v kostele, a
zdá se nám, jako by hlas jejich zněl ve zbožném jen
přidušení. Česká historie byla jim vskutku chrá-
mem.

Snad byly vším tím plody jejich poněkud těžko-
pádné, ale tolik je jisto, že nálada, v jaké spisova-
tel svou povídku básnil, přešla na čtenáře. S obna-
ženou hlavou kráčel čtenář za vypravovatelem svým
a české dějiny mu byly jakoby Kalvarií, na niž se
vstupuje jen s náladou velkopáteční, s myslí roze-
chvělou.

Přinášíme dnes podobiznu Ehrenbergerovu, po-
sledního z těch starých povídkářů, spisovatele pře-
četných »*vlasteneckých povídek a pověstí*« a proslu-
lé svého času »*Ostruhy krále Jana*«, netoliko pro
značné literární zásluhy, nýbrž i za příčinou čistě
časovou. Naše literatura krásná učinila pokroky ne-
tušené. Máme díla nová, jež myšlenkovou i tvarnou

krásou překonávají vše, co bylo básněno před nimi. Avšak — teď náhle se cítí mezera. Písemnictví naše, proudem svým stejně vysoké jako u národů nejvzdělanějších, vyhovuje sice plně potřebám vzdělanců českých, ale pro lid sám píše se nyní málo, velmi málo. Zanedbáváme lid svůj, obmezujeme jej na stravu jen novinářskou. A přáli bychom sobě, by od velkého proudu písemnického odbočil pramen jeden a ten aby sloužil jen a jen lidu. Mezi spisy pro lid určenými, jak se říká prostonárodními, bude však povídka historická arci musit zajímat místo zase přední. Chceme-li z lidu svého vychovat individualitu, musí lid ten především být si vědom své individuálnosti *historické*.

Ovšem by ani vzdělancům neškodilo, kdybychom měli více Třebízských, Šmilovských a Vlčků, ba hodně, hodně bujné romanopisectví historické! Ukazující nám naši slávu, ale také — naše chyby!

Ehrenberger proslul také co kazatel. Nějaké dočtené literární kázání jeho, zasloužilého kmeta, našlo by obecenstvo co nejpozornější.

U ČESKÉHO DIVADLA MÁME TŘI SKUPINY členů. Těch, kteří začali na jevišti českém a na něm setrvali. Těch, kteří u nás naučili se počátkům svého umění a pak odešli do ciziny. A těch, kteří se jim naučili v cizině a pak přišli k nám.

K těmto patří také slečna Bekovská.

Slečnu Bekovskou máme teprv nedávno. Přišla k nám po dalekých poutěch divadelních, jež ji zavedly i na břehy Černého moře, do Oděsy. Přišla k nám v nejpravější čas, kdy repertoár odchodem paní Šamberkové byl v rozhodných již rozpacích. Záhy u nás zdomácněla. Obor salonních dam a zčásti obor heroin jsou jejím vítaným působištěm, ale také mnohé velké úlohy rázu přesně charakterního našly v ní herečku zdatnou. Vzorná píle a dobré porozumění zrcadlí se ve všem, cokoli slečna hraje.

Elegancí toalety své vynikla slečna Bekovská nad všechny posavadní zjevy našeho jeviště. Opravdový vkus, po případě i přesná historická věrnost jsou předním znakem bohatých její toalet. U ní není nikdy křiklavá pestrost, vždy jen ona harmonie barev, dobře promyšlená, která i v oku divákově budí myšlenky.

Družky její chválí vždy znova se osvědčující její kolegiálnost, a kdykoli je slečna dožádána, by i mimo divadlo účastnila se v uměleckých podnicích národních, slečnina ochota je povždy příkladna.

PROSLULÉ NAŠE SEDMIHORSKÉ LÁZNĚ NASTUPUJÍ PRÁVĚ TYTO DNY UŽ ČTYŘICÁTÝ ROK SVÉHO TRVÁNÍ. Více než 10.000 hostů meškalo za tu dobu v nich a pookřálo tu v jednom z nejkrásnějších a nejzdravějších zákoutí vlasti naší. Jeť každému Čechu alespoň z pověsti známo romantické, krásami přírodními přebohaté vúkolí turnovské, kde rozmanité útvary skal rovnají se fantastickým skupinám abrspašským, kde strmí na drahokamy bohatý Kozákov a z hustých, vonných lesů vyčnívají pitoreskní rozvaliny hradů starých. A na jednom z nejpůvabnějších míst proslulého toho vúkolí nalézají se Sedmihorky naše, útulek chorých a znavených.

Krásná příroda, svěží vzduch, čistá voda spojují se tu léčebními silami svými. Ovšem ale hlavní oporou a nadějí příchozích je řiditel těch lázní sám, po vlastech i v cizině proslulý doktor *Antonín Šlechta*. Týž, podporován živou vždy munificencí barona Alojsa Aehrenthala, založil před čtyřiceti lety lázně ty, a týž je po celou dlouhou dobu tu také jich duší, pravý »genius loci«. Malokde as udržuje který řiditel míst lázeňských stejně bezprostřední styk se svými hosty jako zde, najisto však není nikde žádný od svých pacientů tak milován jako dr. Šlechta. Dr. Šlechta má pro přání a stesky všech vždy stejně živý interes, on co výtečný lékař pečuje o nejsvědomitější léčení, zároveň však hledí zaměstnávat ducha hostů svých, stará se o jich zábavu, o jich všestranný hmotný i duševní prospěch. Dr. Šlechta je sám letory velmi čilý, humorista řídkým vtipem ob-

dařený. A humanismem svým proslul v kruzích nejširších. Rok co rok prokazují jeho lázně i četná dobrodininí bezplatná, a nadejde-li kdy doba výminečná, jakou byl válečný r. 1866, kdy po vůkolí turnovském zuřily krvavé boje, zaskví se humanita Šlechta teprve v plné záři své.

Šlechta je muž šlechtný, pravý šlechtic. A upřímný, vřelý vlastenec.

Dnes je Šlechta již 70 roků stár. Ač nedávno poněkud churav, sotavil se opět zcela, a my mu přejem dlouhého ještě života a dlouhého působení.

SKLADATEL ZAVRTAL MĚL SE SVOU PRVNÍ operní skladbou do Čech cestu pohodlnou. Jmeno jeho bylo známo, oblíbeno, bylo nejlepším darem a nejvýdatnějším doporučením, jaké otec byl mohl synovi dát na pouť do českých krajů. Snad žádné jiné jmeno kteréhokoli z našich krajanův, osudem do ciziny zavedených, nebylo tolikráte v časopisech jmenováno jako Zavrtala staršího, otce. Hned nejprvnější čísla někdy Mikovcova Lumíra podávala o jeho činnosti v cizině ochotné zprávy, a nechť působil kdekoli, v Itálii nebo Terstu, v Španělsku nebo Anglii, my věděli o každém jeho kroku, vždyť on rovněž věděl o každém dechu vlasti své. Syn pak jeho musil ovšem nám býti vítán, a byl tím vítanější, že spěchal sdělit s námi plod svého krásného talentu. Operní jeho prvotina, »*Noc ve Florenci*«, dávana na českém divadle a rozhodně se líbila. Teď pak Zavrtalův syn, meškaje mezi námi, získal si rychle přízně veškerých hudebních kruhů našich také osobně. Již také víme, že jiná operní skladba jeho bude divadelní správě naší podána co nejdříve zase a ještě s jinými skladbami že Zavrtal mladší se chystá již pro velké divadlo Národní.

My pak bychom rádi použili příležitosti této, abychom již zase jednou zmínili se o tom svém — divadle *Národním*. Kvůli studentstvu, kteréž mešká právě na prázdninách, může přímo působit na další rozkvět sbírek divadelních, chystá akademie, divadelní hry, plesy atd. a výnosem zábav těch může přispět k brzkému již dobudování národního našeho

arcidíla. Jeť potřebí už jen jediného napnutí sil, a my v ty síly své zase věříme. My vidíme přeskvělý výsledek sbírek posledních a věříme zase v národní nadšení. Kde ale měla by nadšenost mít nejbujnější, nejohnivější květy své, ne-li v srdcích mládeže! A jakž by právě studentstvo mohlo býti bez nadšení! Vždyť každý mladík inteligentní chce v životě svém dosíci cílů velkých, a věru že je nadšenost nejkrásnějším jeho údělem, tatáž nadšenost, kteráž učinila Leonida i Solona, Žižku a Komenského, i všechny jiné muže velké, jižto se stali »solí této země«. Jsme přesvědčeni, že letošní činnost českého studentstva zanese se zlatem v paměť českých dějin.

PŘED PĚTI UŽ LETY JAN NOVOTNÝ ZEMŘEL a před několika teprv dny vešel u vědomost veřejnou jeho kšaft — ale jméno Novotného více se ani zapomenouti nemůže. Ten kšaft jest dílem monumentálním. Novotný jím přežil sama sebe.

Přes 120.000 zlatých zůstavil Novotný *účelům dobročinným a národním!* Novotný byl rodem Pražan a se štědrostí i jinde po světě řídkou obmyslil téměř veškeré dobročinné ústavy pražské — Novotný vzpomněl sobě na sirotky i na chudé dívky potřebující výbavy, na slepce i hluchoněmé, na dělníky při stavbách znešťastnělé, na dělníky zřizující sobě živnost samostatnou, na zchudlé měšťanské rodiny, na sluhy a služky ku práci neschopné, ano vzpomněl sobě na předním místě také na vyšší život český, na duševní zápasy našeho národa, a odkázal ku podpoře literatury a umění celých 20.000 zlatých.

Novotný byl narozen roku 1806. Absolvoval techniku, vybral se na mnoholetá studia do Italie a oddal se pak stavitelství. Provedl celou řadu veřejných budov pražských, mezi nimiž také poslední restauraci radnice staroměstské. Po dlouhá leta byl také ve sboru obecních starších — skutečný »otec města«.

Železnou pílí svou dobyl sobě značného jmění. Jak často otáčí se rozprava soukromých českých kruhů kolem otázek peněžitých, kolem žádoucího »velkého jmění«. Každý sobě ho přeje, jeden aby prý uvolnil společenskou bídu našeho lidu, druhý aby podepřel všeliké podniky národní. Ale zdá se, že

»obětavost« u nás přece jenom bujněji, daleko bujněji rozkvétá v domyslu než ve skutečnosti. Bohatých rodin, bohatých jednotlivců máme zajisté dost — ale velmi zřídka dovídáme se o nějaké oběti skutečně značné. Skvělou takou výminkou všestranné rozumné obětovnosti je zemřelý Jan Novotný.

Avšak ne — takové rozloučení se s životem nemožno nazvati »smrtí«! Jak asi blaženě musil pomýšlet dobrodinec ten do budoucnosti, když rozhodil to bohaté símě do let a věků příštích, když před duševním zrakem svým zřel příští ze semene ovoce, příští z něho činy a děje, příští vděčné vzpomínání!

ČENĚK PACELT,
DOBYVATEL ZLATA A DIAMANTŮ

ŽI JE! NÁŠ STARÝ KOZÁK OD KOZÁKOVA, NÁŠ chrabrý Turnovan Čeněk Pacelt žije! Tak se zaradovali těchto dnův na veselou zvěst z Afriky dojista všickni, kdož jej znají, toho milého podivína našeho. Ba, divný to muž! Čech, že horlivějšího, upřímnějšího a ráznějšího nelze si mysliti, a přece nemá mezi námi stání. Miluje tu svou rodnou vlast až k zbožňování, a přece jej to z ní pudí opět a opět daleko, daleko — v světa kraj. Nemůže tu vydržet. Proč? Protože zvykl — svobodě. Je mu zde těsno, úzko, jako v žaláři. Lidé, poměry, vše mu zde připadá sevřeno, spjato, přistříháno jako ve francouzském parku; a on prožil čtyřicet let ve volné širé přírodě, kterou zženkylá naše civilisace ještě neopilovala. Pacelt by řekl: »nezotročila«. — Bylo roku 1846, když prvně se vydal v širý svět. Byl mlád a plný bujné touhy po neznámých jeho končinách. Zde bylo tak dusno, Metternichův absolutism tížil olověnou tíhou na myšlence i vřakém vznětu žití... Pacelt prchal z toho dusna přes Oceán do Ameriky. Na širém moři však vzňala se loď a mladý vystěhovalec dívá se prvně v tvář smrti ve dvojí podobě. Má na vybranou: buď v plamenech nebo ve vlnách. V nejvyšším nebezpečí však stihne spása. Loď americká zhlídne hořící trosky korábu a zachrání našeho Čeňka. Přiveze jej ku pobřeží Ameriky, avšak o něco jižněji nežli chtěl, na bojiště války Severních obcí s Mexikem. První křest byl přestálý, Pacelt neváhá: vstupuje do řad severního vojska, naučí se rychle zacházeti s dělem a střílí tak znamenitě, že jej po

bitvě vyznamenávají na bojišti a po válce odměňují údělem pozemku blíž Washingtonu. Bývalý hladič granátův turnovských stává se vzorným rolníkem a sadařem. Dopracovav se trocha jmění cestuje. Procestuje Severní Ameriku kříž na kříž — ale myslí přitom pořád na domov. Doslechl, že jsme se zatím probudili, že tu máme svobodu. Nedlí tedy a chvátá zpět. Přichází však, zrovna když nám ji už zase šťastně nesou do hrobu. S potlačeným Havlíčkovým Slovanem i s Kutnohorskými epistolami na srdci a nejtrpčími city v srdci prchá opět z toho soumraku zdejší bachovské reakce do volné Ameriky.

Však i zde nemá již dlení. Chce dále a dále a vypraví se do Austrálie. Vniká do krajin nejpustších a pátrá okem znaleckým po útvaru půdy jejich i nalezne zlato. S třemi soudruhy počne kopati a dobývá značného jmění. Jest na počátku let šedesátých. Dočte se v anglických novinách opět čehos o nové době Rakouska; to mu stačí, aby si dopřál výletu z Austrálie do svých milovaných Čech. Místo svobody najde tu však Schmerlingovo dílo, jehož krásy se arci brzo nabaží. Nevydržel než přes polské povstání a Šlesvik-Holštýn; roku 1864 byl už opět v Australii. A odtud otevírá se vlastní pásmo dobrodružství, z kterých jen ocelová povaha a žulové zdraví Paceltovo vyvaznouti může. Smělý pionér vniká sám a sám, kam se neodvažují ani celé ozbrojené výpravy anglické. Padá vysílením v divoké poušti a klesá pod ranami bumarangův australských Křovákův. Nechali jej co mrtvého »na bojišti«. Avšak nezdolný muž přichází k sobě a vyhojí se ze svých ran, až na tu řadu vyražených předních zubů, jichž nedostatek ztěžuje mu pak řeč po celý život. Skorbut i zimnice, slepota, dravé šelmy i lupiči ohrožují jej odtud ještě bezpočtukrát, ale nic nevadí: z jara roku 1866 objevuje se Pacelt opět zdráv a statný v Čechách — přišed přímo z Nového

Zélandu, jehož přírodní krásy naplňují jej nadšením. Tentokrát přišel už, aby »v Čechách složil kosti«. Ale jedva se ohřál, byli zde Prušáci a Pacelt zažil s námi onen pohnutý, nezapomenutelný kus českých dějin od bitvy kralohradecké až do výmínečného stavu Kollerova. Tehda byla nejlepší příležitost porozuměti démantové té povaze.

Bývali jsme tehda rázní hoši, Pacelt však náležel k nejráznějším. Pro něho neexistoval žádný Herbst a žádný Beust, jeho neohrožená ryzá mysl jevila se všude s přímostí člověka vpravdě svobodného. Starý Amerikán přicházel pořád do větších a větších sporův se zdejšími »zvláštnostmi« ústavácké »liberalnosti«. Nechápal, jak může nám kdo bránit, abychom vše nepojmenovali pravým jmenem, jak nám mohou zakazovat meetingy, potlačovat tisk a zapovídat oslavování Husa. »Cožpak jsme psi?« bývala jeho kaustická otázka. A když na den 6. července nikdo nesměl iluminovati, Pacelt postavil do přízemního okna svého v Turnově sochu Husovu otočenou kvítím a obklopenou svícemi a lampiony s táboritskými kalichy, sám pak postavil se s pádnou sukovicí na stráž pod okno, »že prý se „podívá“, kdo mu to zakáže«. Zanedlouho dostoupila persekuce vrchole, a Pacelt, kterému bylo vše jedno, ať mluví v soukromí nebo před sto lidmi, byl už vyhlídnut k rozhojnění řad tehdejších »velezrádcův«, co jich Herbst mezi námi nadělal. Spáchal prý »ji« několika jadrnými — slovy v kterém s pražském hostinci. Nezbyvalo než starého táboritu znova vyprovodit z vlasti. Uchýlil se do Berlína, kdež jej však k nalehání vlády vídeňské zatkli a teprv k zakročení Čechův berlínských a vyslance amerického na svobodu propustili. Nemoha domů, kamž se podíti? Evropu, Ameriku i Australii už znal, pustil se tedy do Afriky, rozumí se do jižní Afriky; cestou zastavil se pouze na jednom místě: na ostrově sv. Heleny, kde Napoleon I. byl vězněn. Český republikán

u hrobu největšího novověkého Césara!... V Africe zaměřil do polí diamantových a první démant, jež našel, zaslal do Čech ve prospěch rodin českých politických vězňův.

Nyní je Pacelt sedmdesátník a zprávy africké vypravují o nových nebezpečích, z kterých vyvázl svou obdivuhodnou energií vůle i duchapřítomností. Jest prý vůbec jedním z nejstatečnějších a nej-dovednějších dobyvatelův démantů. On sám však, ať na lovech, ať v dolech, vzpomíná na »naše drahé Krkonoše« a z krajův, kam noha Evropana dosud nevkročila, posílá po červánku večerním vlasti nejvroucnější pozdrav svůj. Chováť právě nejkrásnější démant — v srdci svém; kéž by aspoň tento mohl odkázati naší blaseované generaci!

V DOBĚ, KDY PRÝ UŽ ZASE PO ČECHÁCH SE potlouká moc špatných Čechův, není snad špatným vtipem připomenouti si *dobrého* Čecha, který se jmenuje Špatný.

Pravíme připomenouti, a ne ukázati. Neboť kdož by jej neznal, toho našeho neunavného, stále se lopotícího, stále snášejícího a sbírajícího mrave-
nečka? Zajděte do selského statku, zabludíte do nej-
odlehlejší české myslivny, usedněte si na verpánek
českého ševce, nebo k Wilsonce s hezounkou českou
švadlenou a vyslovte jmeno Špatný. Ze šuplátko
Wilsonky vykoukne slovníček pro mužské i ženské
krejčí; a ferina myslivec pochlubí se vám, čím i on
přispěl do Špatného Zábav mysliveckých, z kterých
potom »vybarvila« se celá sbírka myslivecké mluvy
naší. Náš »šelma sedlák« pak se vám ale zhola vy-
směje: zdali že jej doopravdy chcete seznamovat
s panem Špatným, s kterým už vlastenčival, kdy
ještě bývala robota? Ano, vyzradme to na našeho
66letého Františka: on býval za dnů mladosti —
»panem Francem ze zámku«. Ale jen se nás nikdo
neptej, jakým! Z toho by věru nebyl mohl náš
Rubeš pro klasickou figurku svého »pana France«
potřebovati ani brvy. Pomysleme si také: pyšně vy-
pnutá brada, lineál v krku, španělka v ruce a — náš
Špatný! Místo aby si byl na poddané houkal, usmí-
val se na ně dobrácky, potřásal jim sousedsky ru-
kou a strkával jim do ní nějaké pěkné čtení. Na če-
ledi dvorské pak vyzvídal potutelně, jak — správně
po česku jmenuje se každý kousek hospodářského

náradí, a vyzvěděl všechno, skryl se do své svět-
ničky a tam spisoval svůj — hospodářský slovník.

Ale k jednomu nutil poddané vrchnostenské
přece, a spravedlnost životopisce musí to zazname-
nat: k odbírání Hospodářských listův. Jakých ty-
ranských prostředkův k tomu užíval, neumíme po-
hříchu pověděti. Jisto jen tolik, že na panství ne-
bylo obce, aby v ní nebylo po výtisku řečených
novin, — ba že si lidé i vypravovali, jak zná ten
čtveračivý pan kancelářský staré i mladé navádět,
aby si obětovali nějaký ten groš na českou knížku,
a jak nešetří přitom ani slov ani šňupavého ta-
báku...

Což divu, že takovýto »pan Franc«, octnuv se v le-
tech čtyřicátých co švarcenberský úředník na Smí-
chově, neměl nic pilnějšího na práci nežli zasazovati
se o to, aby Smíchov byl uznán za město, a že by
se mu bylo r. 1848 málem přihodilo býti smíchov-
ským panem pulmistrem. Prozatímne si jej už Smí-
chovští postavili aspoň v čelo obecní správy své, ba
i národní obranu musil jim zřizovati. Ale 19. června
1848 okolo druhé hodiny s půlnoci najednou pro-
budil našeho Špatného divný hlomoz z nejlíbezněj-
šího spánku, a když si promnul oči, stál před ním
pan hejtman s panem kaprálem a dole před domem
celá setnina granatýrův. Takové návštěvě nelze
ovšem ničeho odepříti, a když mu vyřídili, že si
slavný vojenský soud na Hradčanech ještě této noci
přeje s ním promluvit, on dobrák, jaký je, nedal
se ani nutit.

Byla to asi podívaná na ten noční průvod! Ale
za půl hodiny už mohlo Rakousko klidně spát: ne-
bezpečný revolucionář byl za mřížemi kláštera sv.-
jirského. Nevíme, co na druhý den psala o tom za-
tčení Bohemie; jisto jen tolik, že ani slavný vojen-
ský soud, — jak prý byl dle Havlíčka »samec, jenž
měl všecky paragrafy v jedné patronaši«, — ne-
mohl na našeho Špatného nijak »vyzrát« a již po

6 dnech musil jej »pro nedostatek všelikých důkazův o vině« — propustit na svobodu. Tato arci stála tehda za řeč, obzvláště pro poctivého Čecha, který byl odkázán na službu státní. Víme, jak si tehda množství chudáků našinců v podobném položení počínalo. Skryli v sobě Čecha až přes uši! Co tu Doležalů a Čermáků změnilo se v Doleschally a Tschermacky, ale náš Špatný nejenže pořád se psal Špatným, on nezapíral svůj český původ nikde a v ničem. Nu dostal co proto!

Jakožto »anražovaný Čech« musil z úřední povinnosti překládat německé zákony do češtiny a dostával za tiskový arch 2 zl. k. m. — pravíme: dva zlaté konvenční mince — honoráru. Přídavkem následovaly ještě jiné sekatury. Špatný vydržel všechno a psal přitom ještě s pravým českým humorem o holubářství a hedbávnictví v Čechách. Ale když jej posléz za všechno snažení chtěli ještě z *trestu* přesadit do *ryze německé krajiny*, — aniž by který Němec byl proti tomu protestoval co proti počešťování německých gauův, — praskla i všechna jeho trpělivost a on šel do výslužby či vlastně do hospodářské společnosti pro království České. A odtud teprv dostal náš mravenec — křídla. Nyní byl ve svém živlu, a k čemu drahná leta se připravoval, k tomu mohl nyní zasednouti s plnou chutí a volností. *Zachrániti nám staré dobré naše názvosloví pro všecka naše řemesla*: to byla životní záliba Špatného, a z té plynulo odtud dílo za dílem. Ale když nám vlastenecko-hospodářskou společnost »ukolle-rovali«, — věnoval Špatný čas i sílu svou opět *průmyslové jednotě* naší, kteréž byl už od drahných let členem i rádcem velice platným. Dnes pak shlíží na hezký kus práce života, jejž opatřil sám jediný a v němž jej nikdo dostihnouti nemůže. Co jinde dovedou jen síly hromadné, to zde dokázala obrovská píle jediného pracovníka. Takových »Špatných« — dejž nám, Pane, povždy!

V POSTRANNÍ JEDNÉ ULICI MALOSTRANského Oujezdu, v nádvoří odlehlého, tichého domu nalezá se atelýr Šímkův. Domníváme se, že by Šímek ani nedovedl myslit a pracovat *uprostřed* hluku velkoměstského. Tutéž odlehlost mělo jeho »studio« římské, kde jsme Šímka druhdy navštívili mladého, napájejícího se ze vzorův věčné krásy, a spatřili první práce jeho, určené pro známou »vojvůdcovskou síň« arsenálu vídeňského. Pracemi těmi (Pappenheim — Weert — Sporck) brzy nato získal sobě Šímek jména, a dnes už jméno to vzrostlo a uvádí se v přední řadě proslulých mistrů sochařských.

Přední signaturou Šímkovy umělecké individuálnosti jest: neúmorná snaha po nejvyšším, přitom však skromnost milá, dojemná. Ta krásná skromnost muže, který má plnou příčinu býti pyšným. Vždyť za nemluvného Šímka mluví už bronz a kámen, mluví třicaterá už díla mistrovská. Netřeba nám toho dokládat. Jediný pomník Jungmannův, při němž Šímek tak dokonale rozluštil úkoly pro sochaře přetěžké, jímž Praze daroval ozdobu věkovitou, jediný ten pomník stačil by, aby jméno Šímkovo nebylo zapomenuto už nikdy.

Avšak Šímek má štěstí — na naše štěstí! Dlouho dost byly Čechy pro umění výtvarné, zvláště pro umění sochařské pravou pouští. Teprv od nějakého desítiletí je v tom změna. Podnikají se velké, nákladné stavby, vyvolávající součinnost architektury družných umění. A jako velké naše divadlo Ná-

rodní napomohlo vývoji talentu Schnirchova, napomáhá dobudování dómu Svatovítského zase všestrannému rozvoji talentu Šímkova. Jeho talent je skutečně *všestranný*. Jakož dříve Šímek dokázal, že vyniká v sochařství historickém a portrétním, dokazuje nyní rovněž skvěle své nadání pro výtvary náboženské. Sám Václav Levý měl by radost z nástupce svého — a Šímek je pravým nástupcem jeho. Stylista to dokonalý. Jeho medolínské sousoší pro kapli sv. Anny u sv. Víta, jeho Třinácte proroků pro hlavní oltář tamže, relíf madony s klečícími anděly atd. jsou vzory přesného sochařství. Netřeba uvádět ještě relífy z portálu kostela Svatopetrského, relífy z hrobky Lannovy a jiné. Čím Sequens církevnímu malířství a Mocker církevní architektuře, tím Šímek oboru svému. Chrám Svatovítský bude zdobou celé vlasti, pro dlouhé věky, a jméno Šímkovo spojí se se zdobou tou, pro tytéž věky.

Praha pomýšlela na oslavu Jiřího Poděbrada důstojným pomníkem. I pro to dílo koná Šímek již studia svá, a spolehlivějším rukou není ani lze dílo svěřiti.

ONEHDY JSME SE POTĚŠILI, ŽE NÁM JEDEN Čeněk zůstal živ a zdráv — ten *africký* totiž, ten starý, zaškareděný náš Pacelt; — dnes tu máme *druhého!* Mladší a »hezčí«, je-li pravda, ale také tak »do světa« jako onen: přijel právě podívat se na nás až tam od stepí jihoruských, kde je podle učencův »Neue Freie« všechno jen samý do kožešiny zašitý »barbar«, kterýmžto barbarům tedy náš *mladý Čeněk* vykládá na universitě charkovské *srovnávací jazykozpyt!*...

Ano, náš 37letý Mezzofanti, náš Čeněk Šercl, prodlévá opět na chvíli mezi námi. Nejspíše jen proto, aby nám i Němcům pomohl z úzkých. Naši hodní a přemilí krajané v znamení Herbstově nemohou nám totiž, jak figura denně ukazuje, nijak porozumět.

»Mluvte s nimi, když jsou Němci,« říká u nás už každé dítě. Šercl však umí už skoro všechny možné a také několik nemožných jazykův tohoto i všech ostatních dílů světa — dá pán bůh, že snad tedy konečně připadne na ten pravý jazyk, jímž bychom se dohodli.

Nožička z Krče vrtí sice tomášsky hlavou, ale kdož ví, co se nestane? Vzpomeňme jen: vždyť byla tenkrát sama tetka Bohemie celá u vytržení nad tím »fenomémem«, když ji pozvali k Náprstkovům, aby si přišla poslyšet »své divy«. Jak ten čas letí! Již tomu přes 14 let, a zdá se nám, jako by to včera bylo: zde seděl Purkyně, tamto Palacký, dále bibliotékář Hanuš — a zvědavost i skepsis ve všech tvářích, když vystoupil 22letý, ostýchavý student, dlouhých vlasův, s ruměncem rozpačitosti na jem-

ných lících. Jakže: tento mladík že zná 56 — pravíme padesát šest jazykův evropských, asijských a afrických?! Bylo sice v masopustě, 12. února 1866, ale z takové společnosti vybrané by si přece bodrý Vojta Náprstek nedovolil..... Nuže, uhlídáme!

Šercl začal, nepamatujem se již ani, kterým jazykem, číst, psát a mluvit s rychlostí báječnou, a než minula hodina, uměli jsme — poslouchat ne snad jen anglický, francouzský, vlašský, ruský, polský, srbský, maďarský, bulharský, rumunský, španělský, portugalský, dánský, švédský, holandský a norvéžský, nýbrž i turecký, perský, hindustanský, čínský, japonský, malajský, tibetánský, mongolský, manžurský, arnautský a hebrejský jazyk.

A vše to žádný německý humbug, alébrž naskrze poctivá česká »domácí příze«, — solidní, důkladná znalost, neboť hle, Šercl podrobuje se chutě křížovému ohni přísných znalcův: sotvaže si s ním profesor Ludvík pohovořil *sanskritem*, dotírá naň profesor Petr *arabštinou*, paní van Andelová *malajštinou*, Američan van Andel po anglicku a holandsku, prof. Tonner po polsku, prof. Gindely španělsky a portugúzsky, P. Houška hebrejsky, rada Köhler *čínsky* a *japonsky*, ale náš Čeněk odpovídá všem »jako když bičem mrská«, ať chytali jak chtěli. — Jak nám bylo? Skoro asi jako těm ubohým apoštolům, shromážděným v Jerusalemě, když zvěděli, že umějí náhle mluvit všemi jazyky.

V podobných chvílích se netleská. Tu prostě zatají se člověku dech, ústa zůstanou pootevřena, zraky utkví... nu jak pravíme, sám ten Klutschak byl v Jiříkovu vidění a napsal na druhý den dithyrambu s jediným toliko — »leider«, že totiž jest Šercl rozhodným — *Čechem*. Ano, německá kultura musí už tentokráte opět dovoliti! Nepochází ani z Egerlandu, ani z jiné »marky« velikého »Vaterlandu«, nýbrž z Berouna, z našeho Berouna, z chudých rodičův českých, a nenabyl těch svých báječ-

ných vědomostí dokonce žádným uměním německých mistrův, nýbrž *toliko svou vlastní* úžasnou pílí a schopností v čase až k neuvěření krátkém. V sextě teprv »začal kampaň« při skrovničké studentské lampě *sám a sám*, beze všech učitelů, a do tří let už dostihoval . . . Mezzofantiho! Přitom stále ve škole jedním z prvních, a to nejen v předmětech, kde rozhoduje paměť, nýbrž ve všech. Byl rovněž tak pevným v algebře jako v aoristu. Profesori neměli ovšem o »vedlejších« studiích Šerclových ani tušení. Byliť zarytými Němci a Šercl vtělená česká skromnost. Proč nebyl synem nějakého Höflera? Nebylo by se vůbec v Rakousku o našem Mezzofantim snad ani zvědělo, kdyby nebylo americké energie našeho Vojty Náprstka, která i zde pomohla české netroufalosti, jako již tolikráte!

Avšak i když veřejnosti zakoncertoval, i když samy německé noviny uznati musily, že »cosi takového ještě zde nebylo«, — to milé naše Rakousko po něm ani se — neohlédlo! Co také s takovým talentem, když není ani Němcem, ani šlechticem? — Šercl se dovtípil a šel do Londýna. Tam ho mohli dobře potřebovati v bibliotéce musea britského . . . Ale on nevydržel dlouho. Zatoužil do *Ruska*. Tamť mu kynula brána k neznámým jazykům Východu, tam svítila mu jitřenka budoucnosti! — Rusové věděli záhy, co s takovým talentem. Dvě leta po svém zavítání k nim už byl jmenován 27letý náš Čeněk mimořádným profesorem na universitě charkovské, a čtyry měsíce nato byla z mimořádné — *řádná* profesura. Trochu jinší tempo než pro slovanské učence u nás! Však zatím co podstupoval zkoušky a hádky o všech záhadách sanskritologie a o všech nesrovnalostech srovnací jazykovědy — seznamoval se pilně s kdejakým asijským a sibiřským plemenem i pronárodem, neboť uměl těch jazykův pořád ještě málo! . . . Hned v prvním roce svého pobytu naskytla se mu příležitost »zapotrošiti si« — (jak Va-

laši moravští říkají) — s Laponci, Samojedy, Čuchonci a jinými ještě kmínky plemene altajského. Hnedle nato zase ochutnává důkladně jazyky litevský a zendský, jež potřebuje k profesuře srovnávacího jazykozpytu.

Ale nemysli si nikdo, že si dá pokoje, když došel cíle. Jako druhdy v Praze co student zastavoval vojáky: Maďary, Poláky, Rumuny, Italiány a Horvaty, aby od nich něco »pochytil« v konversaci, tak chvátá nyní pan doktor a profesor na velký trh v *Charkově*, kde se schází pronárodův z celého Kavkazska i Zakavkazska. Jaká to pochoutka, zaslechnouti zvuky jazyka, ježž nezná ve vzdělané Evropě krom Šercla živá snad duše? — Ale jaká teprv laskomina, doslechnouti hlahol nářečí, které nezná dosud ani Šercl!... Než pohříchu, veletrh bývá jen jednou za rok; co zatím počítí? Inu, na štěstí je tu pro hlad ještě Amerika a v ní originelní jazyky *indiánských* plemen: Dakotů, Komančů, Delavarův, Kolašů, Irokézův, Aztékův, Mexičanův, Peruánův. Tolikéž v Africe stali se »zajímavými« Zuluové, Dinkové i Mandové. Chutě do nich! Mohli-li si labužníci starořímské dopřávat plných mis jazýčkův slavičích, proč by si nemohl Čech konečně dopřáti také něco jazykův divošských od Laponska přes Ameriku až do jižní Afriky? — Toliko jedna okolnost jest na pováženou: pravda-li, že s každým novým jazykem, ježž si osvojíme, přibývá nám nová duše, — jak to — tentoc potom bude na onom světě? Ale pro zábavu nemá člověk zapomínati na vlast. Napsal tudíž i milý náš emigrant také něco pro nás: hezky *objemné české dílo z oboru jazykozpytu*. První oddíl: *O původu jazyka*; druhý: *O vývoji jazyka*; třetí: *O způsobech vyučování jazykům*, čtvrtý: *Jak se má prakticky učit jazykům?* — Tuto poslední kapitolu musí vydat nolens volens též v překladě *pro naše Němce!* Byl by šlak v tom, abychom je nenaučili česky. Jíst už umějí.

TEĎ, KDYŽ STUDUJÍCÍ HOUFNĚ ZASE PŘI-
cházejí do matičky Prahy, teď by byla pravá doba
pro »otce Pěkného«. Chodil by od stolu k stolu, vítal
známých, seznamoval se s nově příchozími, podával
ruku, a tvář jeho by se usmívala, oko zářilo štěstím.
A každý by byl u něho mžikem doma — nebyloť
sympatičtějšího muže nad Františka Pěkného.

Teď také je čas ku vzpomínce na něho, třeba
tomu již celé sedmiletí, co na Volšanech leží, a třeba
by František Pěkný byl býval — »jen« hostinský.
»Nepsal tragedií, nehrál Leary, neskládal básní, ne-
mluvil na sněmě řečí, nebyl žurnalistou ani dokto-
rem nebo profesorem«, byl právě jen pohostinský
hostinský, ale když zemřel, letěla zvěst o tom celou
zemí a letěla za hranice, časopisy přinášely notice,
celé feuilletony. Mlynář Slavík, hostinský Pěkný a
p. někteří mužové byli předůležitými faktory čes-
kého kdys života, daleko chudšího, než jakým je
dnes; nesmíme jich zapomenout.

Také kdo pamětníkem jen nějakého desítiletí, pa-
matuje Pěkného zajisté dobře. Vždyť po jeho smrti
psalo se o něm v největších denících českých násle-
dovně: »Otec Pěkný« byl znám as po celých Če-
chách. Kdo za krutých dob leothunovských a ba-
chovských z venkova přišel do Prahy a chtěl po-
okřát ve společnosti české, nemohl jít nikam jinam
než k Pěknému. Zde našel kruh starších i mladších
literátů, doktorů a studentů, zde našel smělý hovor
i veselý zpěv a slyšel jmenovat jmena, která se byla

již v paměť národa vryla, a také jména, která teprv měla a chtěla stát se platná. Který student přišel z venkova, aby v Praze oddal se dalším studiím, ihned snažil se být uveden do společnosti k »otci Pěknému«. Když student neměl peněz již, hlady zde neumřel: »otec Pěkný« by byl nikdy netrpěl, aby některý jeho známý student měl hlad. Když student dostudoval a peněz neměl na rigorosa, »otec Pěkný« jich zatím zapůjčil. Když český herec měl benefici — jediná to gáze, kterou vůbec český herec tenkrát měl, — »otec Pěkný« převzal prodej lístků, a co neprodal, dosadil ze svého. Když český spisovatel vydal knihu svým nákladem — a jiným nákladem se tenkrát knihy skoro ani nevydávaly — »otec Pěkný« převzal prodej části, a co neprodal, zaplatil opět ze svého. Když se stal v Praze nějaký studentský rámus, jako na př. r. 1860 na nábřeží, a celá kopa studentů vstrčena do policejních šatlav, »otec Pěkný« byl i tam jejich stravovatelem, a běda tomu, kdo vyšed byl by chtěl za toto stravování jemu zaplatit. A když »otec Pěkný« konečně nadobro zchudnul, žily velmi mnohé z těch jeho »dětí« a žily velmi dobře, četly také o jeho bídě, ale — co víc? Snad se mnohý i styděl zapraviti mu, co byl povinován, a přec by bylo Pěknému pomohlo, kdyby byl dostal jen své. —

Co pak bylo jeho »dětem« sympatické, bylo sympatické i jemu. Italiáni do roku 1859 v Praze internováni, Poláci r. 1863 houfně Prahou se ubírající, Jihoslované pak veškeří byli u »otce Pěkného« domovem napořád.

Čech tak z plné duše. Člověk čestný a ryzý. Pomníku nedostane; věnujme mu aspoň vzpomínku.

Byl snažlivý, pilný, přece upadl v bídu. Nikdo mu z ní nepomohl. Má zajisté sumy peněz — a to značné — dodnes mezi lidmi.

Jeho žena žije dosud — v pražském chudobinci. Kdyby někoho z těch, kterým »otec Pěkný« pro-

kázal dobrodiní a kteříž jsou dosud zapsáni mu
vděčností, hnětlo snad svědomí — ejhle příležitost
ku šlechetné odvetě i k dobročinnosti zároveň.

PROFESOR DR. LADISLAV ČELAKOVSKÝ, SYN velkého básníka Františka Ladislava Čelakovského a starší bratr historika i politika dra Jaromíra Čelakovského. Dva zdatní a zdární synové otce, jehož jméno zapsáno do literatury světové.

Mladší bratr přišel (cestou nejen u nás pochopitelnou) studiem historickým na pole politické; starší vždy se zanášel studii přírodopisnými, hlavně botanickými, a v těch zas především studii o květeně české. Tedy vlastně převzali oba starost o »česká kvítka«, jenže Ladislav má na starosti ta zdárnější, zvedenější, příjemnější. Ostatně, kdož ví, není-li Ladislav nebezpečnějším občanem státním než jeho bratr politik. Botanika je věda děsná, přímo hrůzná, nebezpečná státnímu ústrojí, systémům hierarchickým, všemu! Vždyť zcela chladně kritisuje »koruny«, rozebírá »kalichy« — pánbůh nám rač všechny naše hříchy odpustit!

Že Ladislav také v pěkné literatuře vyniknul, je známo; jeho překlady shakespearovské jsou vzorny. Ale hlavní těžiště jmena jeho je tedy ve vědě, a v té má bez odporu již také jméno světové. Lad. Čelakovský získal si o přírodovědecké prozkoumání vlasti své zásluh velikých. On podal nám ve svém hlavním spise Prodróm květeny české tak výtečnou práci o naší domácí květeně, že málokterá země podobně znamenitě zpracovanou květenou jako Čechy honositi se může. Není jediného botanického důležitějšího listu ve světě, aby nebyl o díle tom přinesl kritiku co nejpříznivější.

Čelakovský jest vůbec velmi plodným spisovatelem na poli vědeckém. Práce jeho množí se úžasně a vycházejí v různých zahraničných učených časopisech. Co morfolog jest Čelakovský v celém učeném světě autoritou uznanou. Ve všech botanických knihách odvolávají se k němu, ano jeho jmeno vykonalo už i pouť za okeán a vědecké listy americké sdělují jeho životopisy. Sláva jeho není arci ovocem teprv let snad posledních. Tak na př. již roku 1871 přinesla Oesterreichische botanische Zeitschrift životopis i velice zdařilou podobiznu jeho. Slovem — důležitost Čelakovského ve vědě je tak značná, že ani nejzuřivější nepřátelé naši nemohli špetnouti proti jeho jmenování řádným profesorem universitním. —

Čelakovský je, jak už řečeno, předním »morfologem«. Tvary rostlin a přeměny tvarů jsou mu otevřenou knihou. Apropos tedy stran těch »kvítků českých«! Nemohl by nám pan učenec říci, jak to učinit, aby na lukách našich, podél našich českých cest a p. »tvar« rostlin se změnil — ale hezky brzo! — takže by každá »tráva travička« byla aspoň jako pořádná hůl? Rozumějme si dobře: — my totiž myslíme hole jen k »potřebě domácí«, a jsme plně přesvědčeni, že jich zasluhujem!

DIVADLO A TĚMĚŘ SKORO JEN DIVADLO plní nyní sloupce našich časopisů a zajímá mysl naši. Těšíme se na blízké došperkování budovy Národní. Rozmlouváme a staráme se o zajištění, o skvělý stav Národního do budoucnosti. Vzpomínáme let minulých, jež byla přípravou nynějšku. Je možno vůbec, aby v tom ruchu nebylo vzpomínáno také a často manželů Kolárových, *Josefa Jiřího Kolára, Anny Marty Kolárové*? Obě ta jména jsou nedotknutelná, jsou vymíněna z osudu hrozícího téměř každé herecké činnosti: nemohou býti zapomenuta a odvanuta. Také u jiných vzdělaných národů zapsána jména některých hercův-umělců v paměť vděčnou a trvalou, těch, kteříž stali se jako by mílníkem vzdělanosti národa svého, vynikli obzvláštním nadáním svým a stali se národu šperkem duševním. Manželé Kolárovi jsou zapsáni v dějiny vzdělanosti české a tím již také v dějiny českého národa vůbec.

Vždyť se pamatujem tak mnozí, s jakým rozechvěním jsme v letech padesátých sledovali běh českých divadelních her! Pojednou byla divadelní cedule změnila svou tvářnost. Shakespeare, Goethe, Schiller předstupovali před nás. Na repertoáru našem objevovaly se hry, které i jinde byly ozdobou divadel a platily vždy za vrcholy dramatického umění. Zápas s velkými divadly byl nejen podniknut, nýbrž podniknut ihned šťastně. S rozechvěním jsme vstupovali do divadla, s nadšením, s pýchou jsme vycházeli z něho: velké postavy básnické byly

před naším zrakem zjevily se na jevišti, a velikosti jejich — jak radostně jsme to pocítili! — přinešen celý, plný hold umělecký! Ale hlavními reprezentanty jejich byli Kolárová, Kolár. Nadšení své přenesli jsme na jména jejich. První dva sloupy chrámu českého umění tu stály, pevné, zdobné, a my je věnčili a jásali.

Také Anna Kolárová — jako později Otilie Sklenářová — přišla k nám z ciziny. Narodila se v Pešti roku 1817. Jejím otcem byl Jan Manetínský, herec a zpěvák znamenitý. V Praze trávila Anna Manetínská dětství své v domě svého děda, později pak v klášteře anglických panen na Malé Straně. Jakož u duchů vyvolených bývá, jevily se osobní vlohy záhy a již co mladoučká, osmiletá dívka stavěla si Anna divadlo, ano přebírala při ochotnických hrách již dětské úlohy, jež prováděla ku překvapení všech. Talent její byl tak rozhodný, že původní určení pro klášter konečně zapomenuto a Anna Manetínská přistoupla k divadlu.

Co herečka byla po prvé angažována r. 1834 Stögrem. A nyní teprve začala se Manetínská učit češtině. Činila to s pílí tak neunavnou a důsledností tak vzácnou, že záhy z ní, dosud pouhé Němkyně, stala se česká deklamátorka bezúhonná. Tatáž pílnost, tatáž důslednost zůstala průvodkyní Anny Manetínské, od roku 1843 Kolárové, po celou krásnou nápotomní její pouť uměleckou. Duševní hloubka, vřelý cit, pravá vzdělanost přispívaly k dovršení jejího umění. Kolárová snažila se vždy proniknout intenci básníkovu a reprodukovat úlohu *zcela*, do nejmenší podrobnosti v duchu jeho. Což ovšem je jedině pravá pro herce cesta. Největší úlohy tragické, veseloherní, charakterní stejného došly znázornění. Vzpomínáme tu shakespearových postav Ofelie, Desdemony, Volumnie, Macbethové, dále Porcie, Kateřiny, Violy, Goethovy Markétky, Schillerovy Luisy, Orleánské, Stuartky,

Kleistovy Katinky, Brachvoglovy Pompadourové, Scribeovy vévodkyně Marlborough, naší Moniky, Magelony a ještě celé řady jiných velkých, zajímavých postav, jež Kolárová nám předvedla po prvé a hned dokonale.

V prvních letech šedesátých Kolárová ochuravěla a uchýlila se do života soukromého, na velkou ztrátu divadla našeho, právě osamostatnělého.

Do jejího zátiší zavítej vroucí pozdrav nás všech!

JEN SE PODÍVEJTE DOBŘE NA TU VÝZNAČ-
nou tvář, význačnou vzdor hladkosti své! Hotový
profesor, chcete-li třeba i školní pan rada. Z té tváře
hladké vyčtete učence, pedanta, třeba i byrokrata,
a on muž ten skutečně je pedagogem a přírodozkum-
cem a přísným kazatelem, mimo to ale také ještě
básníkem — *skutečným* básníkem, a humoristou nej-
jemnějšího citu, nejpůsobivějšího slova!

Náš *František Pravda!* Kdož by toho jmena ne-
znal? Ale pramálokdo z těch, kteří mají jakkoli co
dělat nejen s knihami, nýbrž i s původci jich, zná
osobně samého muže! Je něco abychom tak řekli
mythického kolem Františka Pravdy. Začal, psal,
budil pozornost, byl již obdivován, o jeho osobě
však i v literárních kruzích nevědělo se napořád
skoro nic. Že prý je farářem, že vychovatelem, že
žije na venkově českém, že někde na Moravě — pří-
znaky mythu! Že prý se ani nejmenuje Pravda —
mythus! Ba že prý už ani nežije, že *byl* a vydávané
spisy že jsou z jeho pozůstalosti, — *bohudíky* hoto-
vý mythus! Ba on *jest* a je nám ku radosti, ale vzdor
tomu, že nám píše již přes třicet let a že žádný jiný
ze *žijících* novelistů českých nedočkal se tolikerých
vydání a otisků prací svých, žije pořád jakoby za-
padlý ve svém Tuskulu venkovském, a chce-li lite-
rární Praha něčeho od něho, to šukání, to poptá-
vání se teprv po adrese pravé!

Budem mluvit o zásluhách Pravdových? V lite-
ratuře zábavné není prakticky důležitějšího oboru
nad povídku prózou sepsanou — docela již u nás,

kde třeba ukojit čtenářstvo sice hned po pracích cizojazyčných sahající, čtenářstvo rychle čtoucí, věčně hladové — a František Pravda napsal přes *sto* povídek a zábavných studií! K tomu šedesát povídek pro mládež. K tomu tucet povídek pro mladé řemeslníky. K tomu sedm divadel pro děti. A k tomu ještě nějaké sto různých statí drobnějších i větších.

Či budem mluvit o hodnotě prací jeho? Však je známo, s jakým efektem hned první jeho »Povídky z kraje« vystoupily do světa! A obecenstvo pro práce Pravdovy podrželo stejný zájem dodnes. Je v nich poesie. Je v nich při časté laškovnosti vždy hluboká, mužná opravdovost. Je v nich bohatá zkušenost, bystré pozorování životní. Sloh pak Pravdův jest zcela svůj.

Pro ty, které zajímá ještě některé jiné datum, podotýkáme, že Vojtěch Hlinka — tak se Pravda jmenuje vlastním jmenem svým — narodil se r. 1817 ve vsi Nekrasíně u Jindřichova Hradce. Že se mu do studií, vzdor zjevným vlohám, valně nechtělo, raděj že by byl hospodařil, řemeslem, myslivectvím se obíral. Co studentík že rád honil zvěř po lesích, pálil s otcem kolomaz, hudl ve společnosti dudáka po muzikách, z čehož ze všeho řídká ta, překvapující jeho znalost venkovského života až do podrobností jeho. Že ale osudu svému, stát se knězem, přece neušel, a co kněz že působil vzorně na místech různých, nato že mnohá leta byl vychovatelem, až pak nastoupiv výslužbu svou usídlil se ve vystavěném pro něho domku na Hrádku u Sušice.

Tam dlí František Pravda dosud a pracuje pilně a neunavně dále. On a Beneš-Třebízský jsou dnes *jediní* kněží-literáti, jichž činnost stačí proudu našemu beletristickému, ano jej i dle svého sama *určuje*. Oba jsou nám vzácní, ba nenahraditelní.

»K SLOVANSKÉMU JIHU« NAZÝVAJÍ SE TA mužně rázná, hluboce poetická slova, která se rozlehla teď z naší Prahy a orlem zaletí dolů, na slávou ozářený Balkán. Jich pěvkyní je — žena, *Eliška Krásnohorská*. Tedy Achill mezi ženami — ale ženský Achill, s heroicky mocně bušícím srdcem.

Nebylo děje během četných, na velké události skutečně přebohatých let posledních, aby nás byl tak vzrušil, jako ten boj bratří Jihoslovanů za volnost vlastní i celého lidstva. O ničem nemluvílo se v českých kruzích se zanícením stejným, o ničem jiném se tolik u nás nepsalo a nejednalo. Avšak poetický výraz dodat pocitům těm českým zůstaveno bylo ženě. Slovanští mužové tam dole budovali, česká žena jich budovu věnčí. A v její verších je tolik pravdy, tolik přímého, pravého citu, že unášejí.

Již se řeklo vícekrát a právem, že máme ženy teď pro svobodu všeobecnou i pro blaho vlastního národa zanícenější, než jsou sami mužové naši. Věru že by nebylo »česky« časovějších veršů, než jaké by nějaký český Alfred Meissner zapěl ženám našim: »Nyní, kdy mužové zbaběle hřeší ostýchavostí svou a nerozhodností bolestnou, promluvte vy, ženy, slovo svobodné. Promluvte slovy prorokův k těm, kteří neznají spravedlnosti. Šperkujte naše prapory, a píseň vaše budiž vůdcem, za nímž půjdem v boje nové a vítězné!« —

Na novou knihu Elišky Krásnohorské těšili jsme se všichni. Vždyť oblíbenost šťastné, samostatné básničky té vzrůstá nově každým dílem jejím. Spi-

sům jejím netřeba dělat reklamy. Lyrickými krásami prodchnuté básně »Z máje žití«, popisnou lyrikou přebohatá její »Šumava« zapevnily jméno její, a v knize právě vydané, jejíž titul jsme hned z počátku položili, pojí se mohutná lyrika s tvarnou epikou v celek utěšený, dokonalý.

Je to bez odporu nejlepší dílo naší Krásnohorské, ač věru třeba každému přiznat, že ve *všem*, cokoli ona píše a básní, hledí vždy k požadavkům nejprísnejším. Vždyť je už i odporučením pro skladbu operní, jsou-li slova skladby z pera slečny Krásnohorské. Jeť slečna i »nejlepším libretistou« naším.

Gratulujem jí k tomu, čeho již dosáhla, i ke všemu, čeho ještě najisto dosáhne. Slečna Eliška Krásnohorská je co do let ještě mladá, a co do poetické produkce své bude vždy mladou. Neboť způsob práce její je opravdový, hledící k myšlence zralé a k formě s myšlenkou srostlé.

CO ZDE MÁME PSÁT O VIKTORU HUGOVI? Není vůbec cizího spisovatele, který by byl národu našemu, ano národům všem tak znám jako on. Také není spisovatele, o kterém bylo by se tolik u nás psalo článků a úvah jako o něm. Teprv nyní zas, kdy Hugo vydal svou filosoficko-satirickou báseň *L'Ane* (Osel). Ale stejně jako u nás psalo se o básni té také hned v Německu, všemu francouzskému nyní tak nepříznivém. A jako u nás a v Německu, tak po celém vzdělaném světě stejně čekalo se už dychtivě na spis ten od okamžiku, kdy přišla první zpráva, že bude odevzdán tisku, a kdo mohl dobytí exemplárů hned nejprvnějších, byl šťasten. Na tom věru nezáleží, *jaký* je dopodrobna spis ten, ale ovšem na tom, že jeho původce má tu obrovitou literární váhu, která se pak sděluje i všem spisům jeho, než jen do tiskařských rukou se dostanou. Viktor Hugo je uznaně *největší ze všech spisovatelů žijících*. Za takového uznán už *po mnohá desetiletí*. A na té výši udržuje se dodnes stejně, on — *kmet osmdesátiletý*.

Vynikl velmi záhy. Téměř hoch byl již Akademií francouzskou vyznamenán. Co mladík dvacetiletý měl již roční svou státní pensi.* A napotom byl Viktor Hugo již napořád francouzské literatury »hlavním dechem«. Poetickou řeč svého lidu přivedl k dokonalosti nejvyšší. — On vedl a probojoval veškerý proslulý boj »romantiků« ve francouzském románu

* U nás by byl musil — přece jen čekat trochu déle! — Red.

i dramatu. On stvořil moderní francouzský román sociální, dala mu podklad pravdy. On povznesl poesii reflexivní teď již celou řadou nových děl k výši nebývalé a čistotě křišťálné.

Na všechny současné literatury, nejen na domácí francouzskou, měl Viktor Hugo vliv velký. Na jeho Legendě světa brousila si nová generace básníků českých, v posledních letech padesátých, svůj veršovníký um. Jeho dramaty jsme si zakládali první svůj stálý repertoár divadelní (Marion Delorme, Angelo, Ruy Blas atd.). Jeho romány rozmnožovali jsme včas dobré čtení pro svůj lid (Zvoník notredamský, Bídníci, Muž, který se směje atd.). Z jeho básní je k nám převedeno slok tisíce a tisíce.

Dnes platí Viktor Hugo za representanta bujně se kupředu ženoucího lidského pokroku, nejsmělejší myšlenky a nejvolnějšího slova. A jemu, tomu representantovi všeho, co šlechtné, platí naše úcta.

TADY JE! — JE DRUHÝ NEBO TŘETÍ TEPRV profesor universitní, kterého jsme přinesly vyobrazeného, a — už jsme hotovy se všemi těmi zázračnými koncesemi, jichž se dopustila nynější vláda vůči českému národu. Jsou chlapíci, ti dva — tři, ale — je jich trochu bolestně málo na ten paragraf — který paragraf že to mluví o »rovnoprávnosti«? ...

Dnešní portrét vyobrazuje hlavu opravdového *filosofa*. Ale co máme o takovém filosofu říci my »Humóry«? Je Demokrit způsobilý mluvit o Heraklitovi? Mezi našimi spolupracovníky není ani *jediný* filosof, ať jich nekonečnou řadu přehlízíme bystře jak chcem! Snad tedy filosofům ani nerozumíme? — Hledíme nedůvěřivě na tu hlavu. — Pěkná hlava — a vypadá velmi rozumně, vzdor tomu, co všechno Goethův Mefisto proti filosofům praví. A vzdor tomu, že tvrdí: »Filosofové jsou prapodivní lidé. Mluví o stvoření světa, jako by byli bývali při tom; vykládají »absolutnost«, jako by byli po leta s ní obědvali; mluví o »ničem« a o »něčem«, o »jástvu« a »nejástvu«, o »universalitě« a »singularitě« s naprostou rozhodností, atd. Tedy zkrátka venkoncem divní lidé — a *přece* vypadá ta hlava tak rozumně! Ba ona *jest* i velice rozumnou, — jak si tu pomoci?

Máme mluvit o spisech Durdíkových? O něčem tedy, co zná každý český vzdělanec? Vždyť je jich celá bibliotéka a objímají tak velký kruh věd a učenosti, že jde člověku až hlava kolem. Ba není as ani jediný český třeba jen polovzdělanec, který by se nebyl už poučil, potěšil alespoň na Durdíkových

spisech estetických, na jeho dílech básnických, na jeho nesčetných kritických článcích časopiseckých. — Česká naše věda Durdíkem se pyšní, cizí věda plně uznává hodnotu jeho děl.

Máme tedy snad mluvit o jeho životních osudech? Nás — co »Humóry« — zajímá z nich však jen to, že Durdík dosud není ženat. Soudíme, že by sice mohl být, poněvadž každý filosof myslí jasně, a prý »kdo jasně myslí, také ohnivě miluje«. A zase soudíme, že by ani nemohl být ženat, neboť — »vůči hezké ženě přestává všechna filosofie« — a on by si přec ošklivou nevzal?!

Inu máme to my »Humóry« kříž, vybereme-li si z těch českých rolníků, kteří na národa roli dědičné orají hlavou i mozkiem, některého pro galerii svou. Ale hladíme si přec jen tvář. Neboť: »Kdo chválí vědu, chválí Hospodina« stojí v koranu. A my vykonali tedy skutek bohulibý!

TĚŽKO PSÁT KU PŘÍTELOVĚ PODOBIZNĚ
 třeba jen několik sprovodních, pro veřejnost určených řádek — vlastně těžko i zas lehko. Lehko ovšem proto, že přece musíme vědět, proč někoho tedy nazýváme přítelem, že musíme jeho zajisté dobře znát, mít ho vyzkoušeného — nu a Emanuela Tonnera známe již celé čtvrtstoletí, najisto víc než dostačující doba pro poznání mužova srdce. A těžko zas proto, že slova kladou se choulostivě, aby se neřeklo: »Toť jen z pouhého přátelství!« Arci na takovéto frázi málo záleží, a my pravíme hned, že nám na pouti životem věru zabušilo málo srdcí tak ry-
 zých, tak šlechetných vstříc, jako je srdce Tonnerovo.

Emanuel Tonner narozen na Ždikově; Šumava byla tedy kolébkou jeho, kraj statečných Chodů jeho rodištěm. Do veřejnosti zasáhl *velmi* brzo. Již mladík sotva dvacítiletý, roku 1849, byl hlavním spolupracovníkem Slovanské lípy. Tenkráté také hned byl vojenským soudem za politické své přesvědčení stíhán. A od té doby směr jeho života se již nezměnil: v stínu slovanské lípy pracuje již po třicet let co jeden z nejnadanějších i nejnadanějších obranců myšlenky slovanské, a kdykoli přišla na národ náš český doba zlá a úmorná, Tonner sobě třeba i co do vězení odnesl vždy poctivou svou část.

Za několik neděl by mohl Tonner slavit jubileum velmi krásné. Třicet let je tomu, co vznikla myšlenka Národního divadla — třicet let tomu také teď bude, co Tonner *ve prospěch* divadla toho vydal

překlad *písní srbských*. To nám uvádí na mysl Tonnera co *spisovatele*. Známo je zajisté, že byl spolupracovníkem Času a Národních listů, že také později redigoval obrázkový Světozor. Známo, že vydal překlady Habernfeldova *Bellum bohemicum* i Balbínovy rozpravy »na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého«, — knihy to hodící se našemu lidu jak významem svým zase časovým tak připomínkou historickou. A známo též, že vydal Maticí lidu dějepis český, dějepis jasně, jadrně psaný, z něhož lid skutečně *může se něčemu naučit*. Tonne- rovi nejsou dějiny »starým haraburdím«, on hledí proniknout k vůdčí myšlence jich a výsledek zkoumání svého vyslovuje vždy upřímně.

Rozumí se též samo sebou, že dějezpytec takového zrna, k tomu muž osudy svého národa vždy co nejživěji dotknutý, nemohl státi stranou, když jednalo se po roce 1860 o přímý parlamentární boj za česká práva. Tonner byl zvolen zemským poslancem hned na počátku politické činnosti naší, a nyní zastupuje nás i na radě říšské. Tam našel mezi Poláky řadu přátel svých již od dřívějška. Byl Tonner vždy osobností oběma stranám vítanou, kdykoli jednalo se o styk náš s bratry Poláky. Sám žil dlouho mezi nimi a známa jest jeho vřele psaná knížka »Poláci a Češi«. I v tom ohledu je nám osobnost Tonne- rova na říšské radě vysoce důležitá, byť bychom ani nehleděli k osvědčenému jeho řečnickému talentu, ku svobodomyšlnosti co nejobsáhlejší. —

A teď bychom měli nejlepší příležitost, abychom odbočili a prohodili něco *všeobecného* o našich poslancích říšských, kteří se již zase chystají na cestu do Vídně. My toho tolik za prvního období od nich očekávali. Oni nám toho tak málo přivezli. Vlastně nic. Nu — mají teď v druhém období aspoň lehkou práci — *míň než po prvé nám už ani nemohou přivezt!*

CO MÁME ŘÍCI NAD TÍM NOVÝM HROBEM?

Klademe rádi záhony květin na hroby, sázíme vrby a jiné stinné stromy kolem nich, měníme celý hřbitov v jedinou zahradu — ale zde se stal opak: do zahrady našich nadějí, teprv založené, úzkostlivě chráněné, položen náhle hrob, zahrada změněna na hřbitov.

Kdo znal osobně Jaromíra Břetislava Košuta, sotva že uvěřiti mohl v rychlou jeho smrt. Ne snad jen pro jeho květných šestmecítma let. Ale postava jeho připomínala zdravý, štíhlý lesní strom, plný šťávy, oko jeho zářilo, tváře hořely, krok byl živý, rychlý, pevný. Ten mladý muž zajisté nesdílel »romantické myšlenky mladých lidí, vidoucích jakés blaho v předčasné smrti«, ten jistě žil rád, chtěl dlouho žít a mnoho pracovat, úžasně mnoho! Také jsme měli plnou důvěru v něho, že pracovat *bude*, — na Košuta jsme kladli tak mnoho nadějí — smrt jim všechněm řekla: »Amen!«

Košut stál — vzdor svému mládí — již v řadě učitelských sil, připravujících universitu českou, nejmilejší tu myšlenku naši. Byl orientalistou, jediným naším orientalistou, stojícím na výši vědy současné. Jeho eminentní talent, hned v prvním mládí všem nápadný, vyvinul se s nadobyčejnou rychlostí ve směru jednou zvoleném. Kdy zas najdem talent podobný? Kdy pro rozvoj talentu toho stejně příznivé poměry? Kdy náhradu pro opuštěnou učební síň?

»Byl« — toť snad nejobsažnější slovo, jež má lidská mluva. *Byl!* — co můžem říci dál?

ZASE JEDEN A HNED VELICE VÝMLUVNÝ příklad, jak marno jest »aristarchickým« poručníkováním odchovávat a dohánět k jistým, třeba velepůsobným směrům v literatuře, a jak hravě a jaksi samy sebou se zas ty cítěné literární mezery doplňují, když pro ně přijde zvláštní talent. Po smrti Tyla, Chocholouška, Jana z Hvězdy jako by byla také odumřela historická povídka česká, čtení to pro náš lid ovšem nejdůležitější a jemu také nejmilejší. A kdekoliv od let padesátých objevil se nám novelistický, romanciérský talent, domlouváno mu: »Nechte tak zvaných žánrů moderních, pište román historický.« — Jako by sama sebe, svou chuť, celý svůj myšlenkový směr člověk mohl prostě odhodit a dodat si dle vůle jiné chuti, jiných myšlenek! A ejhle, pojednou přijde talent, jenž zas hodí se naprosto a cele, každým dechem, každou myšlenkou svou právě pro povídku historickou, který je pro ni jako stvořený, — a historická povídka česká květe. A nejen Václav Beneš Třebízský sám, i jiní ještě nadaní současně se objevili a vyvinují nám český historický román.

Beneš je muž zcela mladý. Píše sám o sobě následovně: »Narodil jsem se r. 1849 v Třebízi, vesnici dvě hodiny od Slaného. Ve Slaném studoval jsem nižší, v Praze u piaristů vyšší gymnasium. Potom jsem vstoupil do semináře, kdež jsem přestál velmi těžký neduh. Po vysvěcení dostal jsem se do Litně, kdež jsem se opět těžce roznemohl a odebral se k matce do svého rodiště, odkudž jsem se dostal do

Klecan u Prahy, kdež přetrpěv šťastně zas nemoc velmi zlou dlím dosud.«

Jak prostě dojemný život — a v mezerách mezi těmi těžkými chorobami Beneš psal, psal neunavně! Téměř všem českým beletristickým časopisům byl Beneš podporou, Lumír, Květy, Světozor plní se jeho pracemi stále dokonalejšími, po menších listech roztroušena prací Benešových síla, a přistoupil-li on nyní, muž třicetiletý, k řadovému skupení výtvářů svých, k sbírkám celým, jsou to sbírky už výdatné, víc než pozoruhodné, vřele vítané. Předpokládáme, že je zná čtenář každý.

Nechme však Beneše samého pronésti ještě několik prostounkých slov: »Co hoch slýchal jsem od svého otce i dědečka, kteříž se znali v kronice jako ve slabikáři, o starých, slavných našich časech, a jestli jsem v čtenářstvu svými pracemi dovedl vzбудiti takovou lásku k minulosti rodné země, s jakou byly psány a jaká byla vštípena mně, pak jsem nadarmo tu milou ‚historii‘ neslýchal.«

Neslýchal ji věru nadarmo, a dovede svou lásku k ní vštípit i jiným! Beneš má smysl pro ctnosti i náruživosti lidu *vůbec*, pro slabosti, jakými bývá množství nešeno, také ale pro vždy zdravé jádro, jaké v tom pohnutém množství od časů do časů klíčí; on má však hlavně živý smysl, jemný cit pro prosté, dojemné ctnosti *českého* lidu *zvlášť*. Od něho slyšíme českou řeč, u něho vidíme české postavy, kreslené pevně, českému oku lahodně. Ještě nemohl Beneš ve směru svém všestranně se osvědčiti, ještě stoupá do výše — tolik je ale už jisto: knihy výborné pro lid český, a sice pro všechny vrstvy jeho, dovede Beneš podat zcela nepochybně. Beneš stane se skutečným »*spisovatelem českého lidu*«.

JOSEF PAUKNER, DR. JOSEF ILLNER,

DR. ANTONÍN JAVŮREK

UŽ SE ZASE BLÍŽÍ TA NOC SILVESTROVSKÁ!
Při pouhém vzpomnutí na ni slyšíme v duchu již zase šumot rozjařených společností, veselý chechtot lidských hrdel, řinčení sklenic, zvuky hudby a zpěv — ano zpěv — *a teď v Čechách!*

Děsná noc — a není jí uhnutí, uvidíte! »*Král Vondra XXVI.*« bude vzdor finanční mizerii své »romanticko-historicko-tragické« říše přece jen zase míti »*Kvas*« a my s ním celou velkou, tříaktovou operu. V jednom místě bude »*Vášek Kaňhal a jeho světoznámá společnost*« provozovat svůj koncert, a kdežto v místnosti druhé pořád ještě bude se hádat tenor s basem, »*Kdo má zpívat*«, a ve třetí až do furie se rozvadí tři »*Klepny*«, bude v místnosti čtvrté bas kantorův už žalostno-zlostně bručet nad »*Svrženou fugou*«. Noc přímo ukrutná! Pouzí »*Šumaři*«, ba i »*Špatné tanečnice*« budou hledány, vše-chen společenský mrav bude vyhostěn, »*Nos pana vrchního*« bude se beze všeho studu červenati, nejženatější manželé budou se tvářiti, jako by byli »*Starými mládenci*«, spořádané ženy zas jednou spatří, jak vypadá »*Manželova opička*«, — ó vy velebne, vy pořouchlé »*Radosti manželské*«! Mohli bychom se pak divit, kdyby co »*Đáblův podíl*« také letos udál se nějaký bas-barytonový »*Morduňk při měsíčku*«?

My pochopujem váš bol, ó české ženy! *Vzmužte se* — nezkažte sobě strachem před Silvestrem alespoň Štědrý večer! Hleďte novoroční noci s odhodlanou tváří vstříc! Ovšem byste mohly umírnit sil-